

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 69

(2001-2002)

Om lov om endringer i lov 11. juli 1986
nr. 53 om eksamensrett for og
statstilskudd til private høyskoler

*Tilråding fra Utdannings- og forskningsdepartementet av
26. april 2002,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Utdannings- og forskningsdepartementet har startet et omfattende og helhetlig arbeid knyttet til oppfølgingen av Stortingets behandling av St.meld. nr. 27 (2000-2001) «Gjør din plikt - Krev din rett. Kvalitetsreform av høyere utdanning», jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001). Departementet ønsker gjennom forslag om endringer i lov om universiteter og høyskoler og lov om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler (privathøyskoleloven), forslag knyttet til nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler, gradvis innføring av nettobudsjettering, innføring av ny studiestøtteordning, omlegging av gradsstruktur og innføring av nye evalueringsformer, å nå de målene som er satt for Kvalitetsreformen. Disse målene er blant annet økt studieintensitet og gjennomstrømning, bedre studiekvalitet, økt internasjonalisering og bedre studiefinansiering. Kvalitetsreformen skal gi institusjonene større frihet, men også mer ansvar for strategisk styring og bedre ressursutnyttelse.

I Innst. S. nr. 337 (2000-2001) bemerket Kirke- utdannings- og forskningskomiteen at private høyskolars posisjon og rammevilkår naturlig hører hjemme i et helhetlig utdannings- og forskningssystem. Departementet ønsker å endre rammebetingelsene for private høyskoler for å sikre størst mulig likeverdighet i behandlingen av offentlige og private høyere utdanningstilbud. I denne proposisjonen foreslår departementet endringer i privathøyskoleloven som skal legge til rette for større grad av faglig frihet og ansvar for private høyskoler.

Departementet går inn for å innføre en ny og mer generell godkjenningsordning for private høyskoler som oppfyller visse kriterier. Det blir i proposisjonen foreslått å åpne for akkreditering av private høyere utdanningsinstitusjoner. Med en slik ordning vil enkelte private høyskoler kunne få en godkjenning av institusjonen som sådan, og ikke bare godkjenning av enkeltstudier, slik ordningen er etter gjeldende lov. Dette vil også åpne for å gi private høyskoler utvidede faglige fullmakter.

Departementet går inn for at private høyskoler som får en akkreditering av institusjonen som sådan, kan gis rett til å bruke betegnelsene *akkreditert høyskole*, *vitenskapelig høyskole* eller *universitet*, og at institusjoner som blir akkreditert skal få nye faglige fullmakter med større grad av egenforvaltning. Kriteriene for akkreditering i de ulike institusjonskategoriene skal være de samme som for statlige universiteter og høyskoler som søker om endret institusjonskategori. Samtidig blir det foreslått en lovhjemmel for å verne disse betegnelsene. Med en slik bestemmelse er det kun institusjoner som godkjennes av Kongen i henhold til § 2 i lov om universiteter og høyskoler, og institusjoner som får tillatelse etter lovbestemmelsen i privathøyskoleloven, som kan bruke disse betegnelsene.

Det vil etter departementets forslag fortsatt være adgang til å søke eksamensrett og statstilskudd for enkeltstudier.

I Innst. S. nr. 337 (2000-2001), vedtak XII, ga Stortinget støtte til Mjøsutvalgets forslag (NOU 2000:14) om et uavhengig akkrediterings- og evalueringsorgan for høyere utdanning, og ba Regjeringen legge fram forslag om opprettelse av et slikt organ. Regjeringen foreslår i en egen odelstingsproposisjon

om endringer i lov om universiteter og høyskoler at et slikt organ blir opprettet (jf. Ot.prp. nr. 40 (2001-2002)). Departementet går inn for at dette organet også skal håndtere søknader om akkreditering av private høyskoler. Departementet går videre inn for at dette organet skal få den myndighet som per i dag ligger i departementet til å tildele eksamensrett for enkeltstudier.

Det blir i proposisjonen også foretatt en gjennomgang av loven for å sikre parallellitet med lov om universiteter og høyskoler der det er forskjeller som skyldes utakt i tid. Dette gjelder særlig studentenes rettigheter og plikter og studentenes innflytelse på egen læringssituasjon.

Som følge av forslaget om å innføre en akkrediteringsordning for private høyskoler, foreslår departementet at lovens navn blir endret til lov om private høyskoler. Dette for at lovens navn ikke skal bli uforholdsmessig langt, og for å få en begrepsbruk som i større grad samsvarer med lov om universiteter og høyskoler. Det er dette navnet som til nå i praksis har vært benyttet ved omtale av loven. Endringsforslagene nødvendiggjør også enkelte endringer av strukturell art.

Departementet er i gang med å utvikle et nytt finansieringssystem for privat høyskoleutdanning. Det gis i proposisjonen en omtale av de hovedprinsipper som legges til grunn for dette arbeidet.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Kvalitetsreformen

Stortinget ba i Innst. S. nr. 337 (2000-2001), vedtak XIV, Regjeringen om å legge fram forslag til en felles lov for statlige og private utdanningsinstitusjoner. For å ha nødvendig regelverk klart til høstsemesteret 2002 har departementet valgt å gjennomføre prosessen med felles lov i to trinn. Våren 2002 fremmer departementet to odelstingsproposisjoner for Stortinget; en proposisjon med forslag til endringer i lov om universiteter og høyskoler, jf. Ot.prp. nr. 40 (2001-2002), og denne proposisjonen som foreslår endringer i privathøyskoleloven som er nødvendige for at også de private høyskolene kan sette i gang innføring av Kvalitetsreformen fra høstsemesteret 2002.

Arbeidet med et felles lovverk for statlige og private institusjoner, vil starte i løpet av 2002. Departementet vil legge til rette for at private høyskoler i perioden frem til felles lovverk er på plass, kan innføre også de elementene i Kvalitetsreformen som ikke blir omtalt i denne lovproposisjonen. Departementet har allerede informert private høyskoler om, og lagt til rette for, overgangen til ny gradsstruktur. Dette lar seg gjøre delvis innenfor gjeldende lovbestemmelser og delvis uten formelle lovbestemmelser. Når det gjelder overgangen til nytt karaktersystem, overgangen fra vekttall til studiepoeng, nye bredde- og dybdekrav, tre-årige studieløp og innføringen av utdanningsplaner, lar dette seg gjennomføre uten lovendringer. Eventuelle lovpålegg på disse områdene for private høyskoler, vil bli vurdert i forbindelse med forslag til et nytt felles lovverk for statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner.

2.2 Akkreditering av private høyskoler

For å nå målet om å ha nødvendig regelverk klart til høstsemesteret 2002, har departementet for private høyskoler del valgt å fremme forslag om endringer i privathøyskoleloven innenfor rammene av en tidligere offentlig høring. I januar 1999 sendte departementet et forslag til endringer i privathøyskoleloven ut på høring. Bakgrunnen for dette forslaget var blant annet et vedtak som ble fattet i forbindelse med Stortingets behandling av St.prp. nr. 59 (1996-97) (om opptak til universitetene 1997-98):

«Stortinget ber regjeringen i løpet av høsten 1997 fremme forslag om tillegg til lov om private høyskoler hvor det fremgår at adgang til bruk av betegnelsen universitet og vitenskapelig høyskole reguleres som for statlige institusjoner under lov om universiteter og høyskoler»

Det eksisterer i dag ingen lovhjemmel for å tildele en institusjon en slik betegnelse, heller ikke for å nekte, ettersom lov om universiteter og høyskoler ikke formelt beskytter disse navnene.

Departementet ønsket gjennom høringen å drøfte spørsmålet om å regulere bruk av disse betegnelse i en videre sammenheng, knyttet til spørsmålet om å etablere en institusjonsgodkjenning for private høyskoler. Dette ville

samsvare med en akkrediteringsordning slik det er forutsatt i Europarådets rekommendasjon om godkjenning og kvalitetssikring av private høyere utdanningsinstitusjoner, som også Norge har stilt seg bak. Med en slik ordning mente departementet at man også ville kunne komme institusjonenes ønske om utvidede faglige fullmakter i møte.

Departementets høringsutkast omhandlet problemstillinger som i stor grad samsvarer med de endringer man ønsker å foreslå for private høyskoler, som fase én i oppfølgingen av Kvalitetsreformen. De endringene departementet nå foreslår i privathøyskoleloven holder seg derfor innenfor rammen av tidligere høring. Det vil bli tatt utgangspunkt i høringsrunden i drøftingen av forslag til nye bestemmelser i denne proposisjonen. I lys av den tid som er gått siden høringen ble gjennomført inviterte departementet 12. februar 2002 private høyskoler, Nettverk for private høyskoler, Universitets- og høgskolerådet og studentorganisasjoner til et dialogmøte. Tema for møtet var oppfølgingen av Kvalitetsreformen for private høyskoler, med hovedfokus på forestående endringer i privathøyskoleloven. De synspunkter som fremkom på departementets endringsforslag i dette møtet har også dannet grunnlag for departementets vurderinger i denne lovproposisjonen.

2.3 Studenters rettigheter og plikter

Departementet ønsker også å foreslå en lovfesting av rettigheter og plikter for studenter ved private høyskoler for å sikre likhet med statlig høyere utdanning. Da privathøyskoleloven ble vedtatt, svarte reglene som sikret studentenes rettigheter i det vesentlige til de som gjaldt statlige institusjoner. Gjennom universitetsloven av 16. juni 1989 nr. 77 og lov om universiteter og høgskoler av 12. mai 1995 nr. 22, har studentene ved universiteter og statlige høyskoler fått flere rettigheter og større innflytelse på egen læringssituasjon. Departementet mener tilsvarende rettigheter bør innføres ved private høyskoler. I Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) blir det foreslått ytterligere endringer og nye bestemmelser om studentenes rettigheter.

Departementet foreslår også at det etableres en hjemmel som gir private høyskoler myndighet til å utestenge studenter fra praksis i visse utdanninger dersom de er siktet, tiltalt eller dømt for visse lovbrudd, tilsvarende den hjemmel vi har for universiteter og statlige høyskoler jf. § 42 a i lov om universiteter og høgskoler (Ot.prp. nr. 65 (1996-97)). Flere private høyskoler har uttrykt ønske om slik lovhjemmel overfor departementet.

Forslagene til nye bestemmelser om studentenes rettigheter og plikter var også del av det høringsutkast som departementet sendte ut våren 1999. De forslag som blir fremmet i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) til endringer knyttet til studentenes fysiske arbeidsmiljø, tilrettelegging for studenter med særskilte behov og opprettelse av en ordning med utdanningsplaner, er ikke foreslått i denne proposisjonen. Årsaken er at de ikke var del av høringen våren 1999. Departementet forutsetter likevel at private høyskoler følger opp disse elementene i Kvalitetsreformen også i tiden frem til et nytt og felles lovverk for høyere utdanning er på plass.

2.4 Høringsinstanser

Utkast til endringer i privathøyskoleloven ble 21. januar 1999 sendt til følgende høringsinstanser med høringsfrist 20. april 1999:

- Private høyskoler
- Statlige høyskoler
- Vitenskapelige høyskoler
- Universitetene
- Kunsthøyskolene
- Det norske høgskolerådet
- Det norske universitetsråd
- Norgesnettrådet
- Utdanningsdirektørene
- Studentorganisasjoner
- Studentutvalgene ved private høyskoler med eksamensrett etter privathøyskoleloven
- Kristne Friskolers Forbund
- Tjenestemannsorganisasjoner
- Justisdepartementet
- Nærings- og handelsdepartementet
- Sosial- og helsedepartementet
- Administrasjonsdepartementet
- Voksenopplæringsforbundet
- Kommunenes sentralforbund
- Studentsamskipnadene
- Statens lånekasse for utdanning

Det var i alt 67 høringsinstanser som uttalte seg, herunder 15 private høyskoler, universitetene, 13 statlige høyskoler, 2 vitenskapelige høyskoler og Kunsthøgskolen i Oslo. Det vises også til at private høyskoler, Nettverk for private høyskoler, Universitets- og høgskolerådet og studentorganisasjonene i dialogmøte med departementet 12. februar 2002 kom med synspunkter på tema for eventuelle endringer i privathøyskoleloven.

3 Akkreditering av private høyskoler

3.1 Gjeldende rett

3.1.1 Om loven

Dagens privathøyskolelov omfatter tildeling av eksamensrett og statstilskudd. Loven stiller en del generelle krav til styring og krav om regelverk på ulike områder for å oppnå eksamensrett og/eller statstilskudd. Dagens ordning er at private høyskoler som oppfyller de generelle kravene etter lovens kapittel 2, har rett til å få godkjent sin eksamen eller grad, så lenge det godtgjøres at den aktuelle eksamen eller grad er *faglig jevn god* med universitets- eller høyskoleeksamen eller grad fastsatt med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler. Eksamensrett *kan* gis for andre eksamener eller grader når studiene er på *faglig nivå med* eksamen eller grad fastsatt med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler.

Forslaget om å innføre en ordning med akkreditering av private høyskoler innebærer noe helt nytt i forhold til dagens lov om private høyskoler. Det gis etter dagens lov ingen generell godkjenning av institusjonen som sådan. De vilkår som stilles for eksamensrett eller statstilskudd i lovens kap. 2, er utelukkende formelle krav til styringsorganer og reglementer, samt kvalifikasjonskrav for undervisningspersonalet.

Det eksisterer i dag ingen hjemmel i loven for å tildele private høyskoler betegnelsene universitet eller vitenskapelig høyskole. Det finnes heller ingen lovhjemmel for å nekte bruk av disse betegnelsene ettersom lov om universiteter og høyskoler ikke formelt beskytter disse navnene. Lov om universiteter og høyskoler nevner alle institusjoner som omfattes av loven ved navn under en av hovedbetegnelsene universitet, vitenskapelig høyskole, statlig høyskole eller kunsthøyskole. Loven gir ikke spesielle rettigheter til de nevnte institusjoner, men gir universiteter og vitenskapelige høyskoler et særlig ansvar for grunnforskning, forskeropplæring, forskningsbiblioteker og museer. I Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) foreslås at Kongen skal fastsette institusjonenes navn og hvilken kategori den enkelte institusjon tilhører.

3.1.2 Om institusjonene

Den private høyskolesektoren er en svært uensartet sektor, med institusjoner som varierer både hva angår studenttall, ansatte og faglig omfang og nivå. Sektoren består av 28 private høyskoler med eksamensrett for ett eller flere studietilbud.

Størst er Handelshøyskolen BI, hvor det høsten 2000 var registrert rundt 11 000 heltidsekvivalenter (i tillegg kommer deltidsstudenter), fulgt av Norges Informasjonsteknologiske Høyskole med ca. 2200 studenter og Norsk Lærerakademi med ca. 1200 studenter. Institusjoner som Fjellhaug Misjons høyskole, Atlantis Medisinske Høyskole og Encefalon, Høyskole i grunnmedisin har rundt 50 studenter, og Høyskolen for Kristendom rapporterte om 13 studenter for året 2000.

De private høyskolene har eksamensrett for studietilbud innenfor en rekke ulike fagområder. Handelshøyskolen BI har tilbud innenfor det økonomisk-administrative området samt innenfor markedsføring, mens en institusjon som Norges Informasjonsteknologiske Høgskole har spesialisert seg på informasjonsteknologi. Selv om de to ovennevnte høyskolene er de to største private høyskolene, og dermed representerer flest studenter, er det innenfor områdene helsefag og kristne religiøse studier de fleste private høyskolene har sitt fagfelt. Langt de fleste av de private høyskolene er etablert som religiøse alternativ til tilbudene i statlig sektor. Også blant de private høyskolene som har tilbud innen helsefagene er det institusjoner med en kristen grunnidé som dominerer. Norsk Lærerakademi, Lærershøgskolen og Dronning Mauds Minne, Høgskolen for førskolelærerutdanning tilbyr henholdsvis allmennlærerutdanning og førskolelærerutdanning, men da med en kristen innretning på studiene. Så er også tilfelle for Mediehøgskolen Gimlekollen som tilbyr journalistutdanning.

Hvilket nivå de private høyskolene kan tilby studier innenfor er også svært ulikt. Per i dag har to av høyskolene rett til å tildele doktorgrad. Handelshøyskolen BI har rett til å tildele graden dr. oecon., mens Det teologiske Menighetsfakultet kan tildele graden dr. theol. og graden dr. artium. Norsk Lærerakademi, Vitenskapelig Høgskole og Misjonshøgskolen har søkt om rett til å tildele doktorgrad men har foreløpig ikke fått denne retten. Flere av institusjonene kan tildele grader på hovedfagsnivå: cand. philol. tildeles ved Menighetsfakultetet og Norsk Lærerakademi, Vitenskapelig Høgskole, cand. polit. tildeles ved Norsk Lærerakademi, Vitenskapelig Høgskole og cand. theol. tildeles ved Menighetsfakultetet og Misjonshøgskolen.

I tillegg kan Handelshøyskolen BI tildele tre ulike mastergrader, mens Menighetsfakultetet kan tildele én. Menighetsfakultetet, Diakonhjemmets høgskole, Diakonissehjemmets høgskole, Betanien sykepleierhøgskole, Dronning Mauds Minne og Norsk Lærerakademi, Vitenskapelig Høgskole har alle rett til å tildele cand. mag.- graden.

De fleste private høyskoler kan imidlertid ikke tildele grader, men har kun eksamensrett for et ulikt antall studietilbud. En høyskole har kun eksamensrett for ett semesteremne.

3.2 Departementets høringsutkast

Med utgangspunkt i Stortingets vedtak, der Regjeringen ble bedt om å fremme forslag om et tillegg til lov om private høyskoler, slik at bruk av betegnelsen universitet og vitenskapelig høyskole reguleres som for statlige institusjoner under lov om universiteter og høyskoler jf. punkt 2.2, sendte departementet våren 1999 som nevnt et utkast til endringer i privathøyskoleloven på høring. I utkastet ble det foreslått nye bestemmelser om institusjonsgodkjenning/akkreditering av private høyskoler. Bestemmelsene åpnet for at private høyskoler kunne søke Kongen om institusjonsgodkjenning og samtidig få rett til å bruke betegnelser som «institusjonsgodkjent høyskole», «vitenskapelig høyskole» eller «universitet». Det ble samtidig foreslått å verne disse betegnelse, slik at bare institusjoner med godkjenning etter privathøyskoleloven eller institusjoner nevnt i lov om universiteter og høyskoler kunne bruke disse betegnelse. Det ble foreslått hjemmel for departementet til å fastsette for-

skrift om prosedyrer og vilkår for slik godkjenning og regler om utvidete fullmakter til institusjoner som ble godkjent.

I høringsutkastet ble det pekt på at en institusjonsgodkjenning skal komme i tillegg til, og ikke erstatte dagens system med tildeling av eksamensrett for enkeltstudier.

Fra departementets side ble det fremhevet at institusjoner som skal få institusjonsgodkjenning, må oppfylle bestemte faglige krav, krav til infrastruktur og lignende, som skulle fastsettes i forskrift. Departementet understreket at disse kravene måtte være strengere enn de krav som er fastsatt for eksamensrett med hjemmel i lovens kap. 2.

Det ble videre uttalt at kriteriene for institusjonsgodkjenning burde utarbeides med jevnføring til nivået ved tilsvarende statlige institusjoner, og at de burde relateres til hvilken type institusjon det ble søkt godkjenning for. Departementet signaliserte i høringsutkastet at det foreløpig bare var aktuelt å fastsette kriterier for institusjonsgodkjenning som «vitenskapelig høyskole» og «institusjonsgodkjent høyskole». Departementet forutsatte at en institusjonsgodkjenning skal følges av utvidede faglige fullmakter.

3.3 Høringsinstansene

Forslaget i høringsutkastet fikk tilslutning fra et flertall av de private institusjonene. De fleste ønsket både godkjenningsordningen og utvidede fullmakter. Innvendingene gikk på hvordan ordningen burde utformes, herunder hvilke kriterier som burde ligge til grunn for tildeling av institusjonsgodkjenning, og hvem som burde ha beslutningsmyndighet. Det ble etterlyst en utredning av hva som skal være kriteriene for godkjenning, og noen mente behovsvurderinger (norgesnettbetragtninger) burde danne grunnlag for tildeling av institusjonsgodkjenning. Fra høringsinstanser i statlig sektor ble det stilt spørsmål ved hvilke konsekvenser ordningen ville få for statlig sektor - det ble etterlyst en tilsvarende mulighet for statlige institusjoner til å kunne søke endret institusjonsbetegnelse. En høringsinstans etterlyste en drøfting av forholdet til internasjonal godkjenningspraksis. Når det gjelder forslaget om å verne betegnelse «universitet» og «vitenskapelig høyskole», uttrykte noen høringsinstanser bekymring fordi dette kan ramme også sammensatte betegnelser som blir brukt i dag f.eks «Folkeuniversitetet».

De private høyskolene var positive til forslaget om å opprette et akkrediteringsorgan med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler da utkast til endringer i lov om universiteter og høyskoler var på høring høsten 2001. Private høyskoler uttalte da at bestemmelsen bør gjelde tilsvarende for dem og fra det tidspunkt den trer i kraft for de offentlige institusjonene. I dialogmøte mellom departementet og private høyskoler 12. februar 2002, jf. pkt. 2.4, uttrykte private høyskoler at de ønsket en akkrediteringsordning koplet til det foreslåtte organet for akkreditering og evaluering. De fremholdt at de ønsket størst mulig likebehandling av offentlige og private utdanningsinstitusjoner og rett til den samme grad av egenforvaltning som statlige institusjoner når det gjelder faglige fullmakter. De private høyskolene var innstilt på at det må stilles vilkår når man gir større grad av egenforvaltning.

3.4 Departementets vurdering

3.4.1 Innføring av en ordning med akkreditering av private høyskoler.

De innvendinger som kom inn etter høringsrunden i 1999 må sees i lys av de endringer som nå blir foreslått for statlige universiteter og høyskoler som følge av Mjøsutvalgets utredning (NOU 2000:14), St.meld. nr 27 (2000-2001) og Innst. S. nr. 337 (2000-2001). Det blir i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) foreslått å etablere et organ for akkreditering og evaluering av høyere utdanningsinstitusjoner og utdanninger. Dette forslaget åpner for at også statlige institusjoner kan søke om endret institusjonskategori. Stortinget har uttalt at det bør utarbeides en felles lov for høyere utdanning, og at de private høyskolene i større grad skal ha samme rammebetingelser som de statlige universiteter og høyskoler. Det er da naturlig at departementet foreslår å legge til rette for større grad av likebehandling av statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner. Departementet vil videre vise til Stortingets vedtak om beskyttelse av betegnelsene universitet og vitenskapelig høyskole og private institusjoners rett til å benytte disse betegnelsene. Vi viser også til de forpliktelser som ligger i Europarådets rekommendasjon om godkjenning og kvalitetssikring av private utdanningsinstitusjoner, som også Norge har stilt seg bak. Spesielt vil vi peke på de forpliktelser som følger av artikkel 1, 2 og 3. I disse artiklene omtales behovet for et rettslig vern av betegnelser på akademiske strukturer, behovet for kriterier for anerkjennelse av private institusjoner for høyere utdanning og behovet for kvalitetssikring av private utdanningsinstitusjoner.

Departementet mener at private institusjoner som blir underlagt en kvalitetsvurdering, bør kunne få større grad av faglig egenforvaltning. Vern av betegnelsene universitet og vitenskapelig høyskole innebærer et forbud for andre enn de statlige institusjoner til å nytte slike betegnelser. Dersom private høyskoler skal kunne bruke slike betegnelser, må det etableres et system for offentlig godkjenning knyttet til visse vilkår. Dette vil nødvendigvis være en form for akkreditering. Da er det også naturlig å gi disse institusjonene faglige fullmakter som er i samsvar med hva tilsvarende statlige institusjoner har, jf. drøftingen under punkt 3.4.3. Blant de private høyskolene finnes institusjoner som er like faglig sterke på sine områder som statlige institusjoner i universitets- og høyskolesektoren.

Departementet mener at en ordning med akkreditering av institusjoner og studier vil være et godt instrument for å håndtere ønsket om beskyttelse av betegnelsene universitet og vitenskapelig høyskole og ønsket om større grad av selvstyre ved private institusjoner. Ordningen med institusjonsakkreditering vil legge til rette for at kvalifiserte institusjoner kan få en høyere grad av egenforvaltning. Dette vil være et viktig ledd i implementeringen av Kvalitetsreformen for private høyskoler. Det vil også være i tråd med de uttalelser som Stortinget har gitt hva angår private høyskoler i tilknytning til behandlingen av St. meld. nr. 27 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 337.

Departementet går på denne bakgrunn inn for at det opprettes en lov hjemmel i privathøyskoleloven slik at private høyskoler som oppfyller visse standarder, kan få akkreditering av institusjonen som sådan og mulighet for utvidede faglige fullmakter. Departementet mener at det foreslåtte organet for akkreditering og evaluering også bør forvalte akkreditering av private høyskoler. Departementet fremmer derfor forslag om nye bestemmelser i tråd

med dette. Departementet legger til grunn at det skal være størst mulig grad av likebehandling av offentlige og private utdanningsinstitusjoner med hensyn til de krav som skal bli stilt for akkreditering i ulike institusjonskategorier og med hensyn til hvilke faglige fullmakter ulike institusjonskategorier skal kunne forvalte jf. drøftelse under punkt 3.4.2 og 3.4.3. Når det gjelder det nye organets oppgaver og fullmakter vises det til forslag til nye bestemmelser i §§ 12 og 13 i lov om universiteter og høyskoler, jf. Ot.prp. nr. 40 (2001-2002).

Det vises til lovforslaget § 10a.

3.4.2 Kriterier for institusjonsakkreditering - behov for nærmere utredning.

Flere av høringsinstansene har etterlyst en grundigere utredning og presentasjon av den ordning som i høringsutkastet ble foreslått som «institusjonsgodkjenning». Ordningen vil i det følgende bli omtalt som «institusjonsakkreditering», i tråd med departementets forslag til lovtekst. Innvendingene er hovedsakelig knyttet til at standardene for institusjonsakkreditering bør gjøres så klare og entydige som mulig, og at de helst bør fastsettes i loven. Innvendingene er relevante også i den ordning som nå blir foreslått om akkreditering, koplet til det nye organet for akkreditering og evaluering av institusjoner og studier.

Departementet er enig i at standardene for institusjonsakkreditering bør gjøres så klare og entydige som mulig. Departementet mener imidlertid at det ikke er hensiktsmessig å fastsette standardene i sin helhet i selve lovteksten.

Utarbeidelsen av standarder krever grundig vurdering. Man må i dette arbeidet ta utgangspunkt i hvilke krav som blir stilt for statlige institusjoner i ulike institusjonskategorier og også se hen mot internasjonale godkjenningsordninger og standarder der slike finnes. I departementets høringsutkast ble det foreslått at Kongen kan gi forskrift om prosedyrer, vilkår for slik godkjenning og om utvidete fullmakter til institusjongsgodkjent høyskole, vitenskapelig høyskole eller universitet. Da vil forskriften kunne endres i samsvar med praksis ved statlige institusjoner uten at loven må endres. Departementet mener at dette ikke kan være betenkelig, verken rettssikkerhetsmessig eller rent lovteknisk. Det forutsettes at forskriften blir sendt på høring til berørte instanser før den blir fastsatt. Denne løsningen vil også være på linje med de hjemler som blir foreslått i lov om universiteter og høyskoler, jf. forslag til nye §§ 12 og 13. I forslaget til ny § 12 blir departementet gitt myndighet til å gi forskrift om fastsetting av standarder som skal legges til grunn for akkrediteringen og forskrift om saksbehandlingsregler. Departementet legger til grunn at det skal fastsettes en felles forskrift for statlige og private institusjoner, men med enkelte særbestemmelser for private høyskoler, der dette er nødvendig tatt i betraktning at disse ikke vil bli ansett som akkreditert i utgangspunktet slik som de statlige høyskolene.

Det blir i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) foreslått at det skal være en sentral oppgave for det nye organet å evaluere institusjonenes interne systemer for kvalitetssikring. Departementet uttrykker videre at det primært må være institusjonenes oppgave å utvikle kvaliteten i høyere utdanning, og at organets rolle skal være å påse at dette skjer. Institusjonene skal så bruke evalueringer som organet foretar i sitt eget utviklingsarbeid. Det blir også foreslått en ny

bestemmelsen i lov om universiteter og høyskoler § 2 nr. 8 som pålegger institusjonene å ha interne systemer for kvalitetssikring. Studentevalueringer skal inngå i systemene for kvalitetssikring. Departementet mener at også private institusjoner som blir akkreditert må pålegges slik intern kvalitetssikring, og foreslår derfor at dette eksplisitt blir fastsatt som et krav i den nye akkrediteringsbestemmelsen. Dette ble også tatt opp med private høyskoler i tidligere nevnte dialogmøte 12. februar 2001.

Det vises til lovforslaget § 10a.

3.4.3 Større frihet - faglige fullmakter for akkrediterte institusjoner

Ordningen med institusjonsakkreditering legger opp til at private høyskoler skal kunne gis rett til å benytte de samme betegnelsene som statlige institusjoner. Dette innebærer at private høyskoler kan bli akkreditert som *universitet* eller *vitenskapelig høyskole*. Det vil i tillegg bli opprett en egen kategori for private høyskoler: *akkreditert høyskole* - dette som en parallell til betegnelsen *statlig høyskole*. Det blir altså fire kategorier av institusjoner i privat sektor, siden man fremdeles også vil ha private høyskoler som kun har eksamensrett for enkeltstudier etter privathøyskoleloven § 9. Det er naturlig at private høyskoler som blir akkreditert til å benytte en bestemt institusjonskategori får fullmakter som samsvarer med de fullmakter man gir statlige institusjoner i tilsvarende kategori, jf. forslaget til ny § 46 i lov om universiteter og høyskoler og omtalen av denne i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002). Departementet går inn for at det innarbeides en tilsvarende bestemmelse i privathøyskoleloven, jf. lovutkastet § 10b.

Etter lov om universiteter og høyskoler er det Kongen som bestemmer hvilke grader institusjonene kan gi og krav til bredde og fordypning i disse. Departementets forslag til ny § 46 i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) innebærer at institusjonenes faglige myndighet blir knyttet til om de kan tilby doktorgrad i et fagområde. Det er dermed den faglige kompetansen i det enkelte fagområde som utløser økt myndighet, og ikke institusjonsbetegnelsen. Departementet mener at dette prinsippet bør legges til grunn også for private institusjoners myndighet i faglige saker, slik at de selv kan bestemme etablering og nedlegging av studier på alle nivåer innenfor doktorgradens fagområde. I praksis betyr dette at private høyskoler som ønsker å etablere nye master- og doktorgradsstudier utenfor disse områdene, skal godkjennes for dette av departementet.

Departementet mener at det er svært viktig at de nye gradene inneholder emner som gir innføring i grunnleggende etiske, forskningsmetodiske og vitenskapsteoretiske spørsmål. På bakgrunn av dette har departementet foreslått en hjemmel i lov om universiteter og høyskoler som gir departementet adgang til å bestemme at en grad skal inneholde bestemte emner inntil 20 studiepoeng. Tilsvarende bestemmelse bør etter departementets syn innarbeides i privathøyskoleloven.

Departementet legger til grunn at myndighetsfordelingen når det gjelder høyere grad bør være mest mulig parallell for statlige og private institusjoner. Det blir derfor foreslått at departementet kan fastsette forskrift om krav til høyere grad og om omfang av selvstendig arbeid i høyere grad, slik det er gjort i forslaget til § 46 i lov om universiteter og høyskoler.

For kategorien *akkreditert høyskole* legger departementet opp til at utvidede faglige fullmakter blir avgrenset til å gjelde innenfor lavere grad på det fagområdet institusjonen har akkreditering for. Det blir foreslått at det nye organet for akkreditering og evaluering skal avgjøre hvilke fullmakter den enkelte institusjon skal få. For høyskoler som kun har studietilbud innenfor ett fagområde, f.eks. helsefaglige utdanninger, vil fullmaktene gjelde dette området. Dersom en privat høyskole har større bredde, vil det være naturlig også med fullmakter i bredden.

Departementet mener at akkrediterte private høyskoler også bør kunne gis utvidet rett til å gi fritak for eksamen eller prøve og rett til godkjenning av grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under privathøyskoleloven eller loven om universiteter og høyskoler, jf. §§ 48 og 49 i lov om universiteter og høyskoler.

Det vises til lovforslaget § 10b.

3.4.4 Akkreditering og behovsvurderinger.

Fra noen høringsinstanser ble det fremhevet at spørsmålet om akkreditering i ulike institusjonskategorier bør behovsprøves (norgesnettensyn).

Dagens privathøyskolelov setter klare begrensninger for departementets/Kongens mulighet til å styre private høyskoler i lys av Norgesnettets prinsipper om arbeids- og ansvarsdeling. Departementet kan ikke avslå søknad om eksamensrett ut fra ønsket om å regulere fordelingen av fag og studier i regional eller nasjonal sammenheng. Behov for utdanning kan imidlertid vurderes ved tildeling av statstilskudd, med mindre utdanningen er opprettet av livssynsgrunner eller som et faglig-pedagogisk alternativ.

Når Stortingskomiteen i Innst. O. nr. 40 (1994-95) omtaler private høyskolars deltakelse i Norgesnett, har departementet forstått denne omtalen slik at man uttaler seg med tanke på knutepunktfunksjon, og ikke med hensyn til nasjonal styring av tildeling av eksamensrett. En slik tolkning ble bekreftet i forbindelse med behandlingen av budsjettproposisjonen for 1996. Da uttalte et flertall i stortingskomiteen at deres merknad i forbindelse med Innst. O. nr. 40 (1994-95) ikke hadde som utgangspunkt at departementet skulle styre de private høyskolene, men at disse høyskolenes utdanninger og forskning skulle regnes med ved utformingen av Norgesnett og tildeling av knutepunkt etter søknad.

Departementet forutsetter at Stortingets uttalelse fortsatt må legges til grunn, og at det således heller ikke er aktuelt å foreslå at det knyttes behovsvurderinger til en ordning med institusjonsakkreditering. Kvalitetsreformen fokuserer på kvalitetsvurderinger av høyere utdanning. Begrepene Norgesnett og knutepunktfunksjoner er ikke lenger like relevante. Departementet legger til grunn at Stortinget heller ikke innenfor Kvalitetsreformens prinsipper ønsker en større statlig styring av private høyere utdanningsinstitusjoners faglige tilbud f.eks. gjennom behovsvurderinger.

Det vises til lovforslaget § 10a.

3.4.5 Forholdet til internasjonal godkjenningspraksis

Handelshøyskolen BI har i høringen fremhevet behovet for en tilknytning til internasjonale akkrediteringsorganer. Ved å basere seg på internasjonal godkjenningspraksis vil en godkjenningsordning også kunne bidra til ytterligere internasjonalisering av norsk høyere utdanning. BI mener man bør benytte seg av internasjonale organisasjoner som har spesialisert seg på slike funksjoner ved vurderingen av godkjenning.

Departementet ser at det kan være hensiktsmessig å koble nasjonale akkrediteringer opp mot internasjonale standarder. Departementet vil likevel bemerke at det i dag ikke eksisterer internasjonale organer med overnasjonal myndighet til akkreditering. Man er derfor avhengig av å etablere en nasjonal godkjenningsordning. Det er også nødvendig med en nasjonal ordning av hensyn til iverksettelsen av privathøyskolelovens hjemler for å kunne stille krav overfor private institusjoner i tilknytning til akkrediteringen og utvidete fullmakter. Det bør imidlertid vurderes i forbindelse med spørsmålet om hvilke kriterier som skal legges til grunn for akkreditering om kriteriene skal kobles opp mot internasjonale standarder, der slike er etablert. Kriteriene vil bli fastsatt i forskrift.

Det vises til lovforslaget § 10a.

3.4.6 Vern av betegnelser - forholdet til sammensatte betegnelser.

Departementet foreslo i høringsutkastet å verne betegnelsene «vitenskapelig høyskole», «universitet» og «institusjonsgodkjent høyskole». Det ble påpekt at det per i dag bare er én privat høyskole med «vitenskapelig» i navnet, og at denne høyskolen kun benytter denne betegnelsen som en undertittel. Departementet forutsatte at bruken av denne betegnelsen ville opphøre, dersom denne høyskolen ikke skulle ønske eller få institusjonsgodkjenning som vitenskapelig høyskole.

Departementet forutsatte imidlertid at innarbeidete navn som «Folkeuniversitetet», «Kvinneuniversitetet» og «Kvinneuniversitetet i Nord» fortsatt skal kunne benyttes av de respektive institusjonene. Dette fordi det er snakk om få institusjoner, og fordi navnene er så godt innarbeidet som sammensatte navn, at man må anta at videreføring av disse navnene ikke vil føre til misforståelser.

Det norske Høgskolerådet viste i høringen til at det, i samarbeid med Det norske Universitetsrådet og parter i arbeidslivet, har dannet Norgesuniversitetet. Dette er etter departementets mening en betegnelse som kan sammenlignes med de sammensatte betegnelser nevnt i forbindelse med høringsutkastet. Det som skiller er at dette ikke er et så innarbeidet navn.

Departementet er oppmerksom på at flere lignende betegnelser er tatt i bruk. Departementet holder fast ved at det er ønskelig i visse tilfeller å åpne for bruk av slike sammensatte betegnelser. Departementet mener imidlertid at det er fare for at en praktisering av bestemmelsen i tråd med de vurderinger som ble gjort i høringsutkastet med hensyn til sammensatte betegnelser vil kunne skape en uoversiktlig rettstilstand. Siden det viser seg å være, og trolig vil bli enda flere slike sammensatte betegnelser som innbefatter ordet universitet eller vitenskapelig høyskole, mener departementet at bestemmelsen bør reformuleres med tanke på å opprette en dispensasjonsadgang for departe-

mentet i nevnte bestemmelse. På denne måten vil man få en samlet oversikt over bruken av betegnelse og mulighet til å nekte bruk av betegnelser som er egnet til å misforstås. Det er dessuten nødvendig med klar hjemmel for unntak i en slik forbudsbestemmelse. En hjemmel for å dispensere fra bestemmelsen innebærer imidlertid ikke at departementet vil foreta en kvalitetsvurdering av den enkelte søker i forbindelse med dispensasjonen, men kun en vurdering av hvorvidt betegnelsen bør tillates brukt. Departementet går videre inn for at også betegnelsen «akkreditert høyskole» blir vernet. Når man nå etablerer et nasjonalt organ for kvalitetssikring og evaluering er det viktig at også denne institusjonskategorien blir vernet.

Departementet vil på denne bakgrunn gå inn for at det fastsettes en hjemmel for vern av betegnelse universitet, vitenskapelig høyskole og akkreditert høyskole, men slik at departementet etter søknad kan gi dispensasjon for sammensatte betegnelser.

Det vises til lovforslaget § 10c.

4 Tildeling av eksamensrett

4.1 Gjeldende rett

Det er etter dagens lov Kongen som etter søknad skal godkjenne private høyskolars eksamener eller grader. For lavere grads studier er Kongens godkjenningsmyndighet etter privathøyskoleloven § 9 delegert til departementet, jf. kgl.res. 15. juli 1987. Godkjenning av høyere grad ligger til Kongen.

Dagens lov har et system for tildeling av eksamensrett for enkeltstudier. For å oppnå eksamensrett blir det for det første stilt visse faglige krav dvs. krav til innholdet i studiet, jf. § 9. Eksamensrett etter § 9 første ledd *skal* gis når det godtgjøres faglig jevn godhet og *kan* gis når studiene er på faglig nivå med eksamen eller grad fastsatt med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler jf. § 9 annet ledd. For den faglige vurdering av studium det er søkt eksamensrett for etter privathøyskoleloven har departementet utarbeidet retningslinjer, senest av 12. desember 2001.

I tillegg til disse faglige kravene, blir det stilt krav om at en del generelle vilkår er oppfylt, bl.a. krav til institusjonenes styrende organer, nivået på faglig ansatte m.m., jf. kap. 2. i loven.

4.2 Departementets høringsutkast

I lovens hjemmel for tildeling av eksamensrett ble det ikke foreslått realitetsendringer. Det ble kun foretatt en oppdatering av henvisningen til den nye loven om universiteter og høyskoler. I merknaden ble det imidlertid foretatt en drøfting av om departementets myndighet til å tildele eksamensrett kunne delegeres til Norgesnettrådet uten å lovfeste dette særskilt i § 9.

§ 9 omhandler godkjenning av eksamener og grader. Departementet gjorde i høringsutkastet oppmerksom på at § 9 blir praktisert slik at den omfatter godkjenning av grader, yrkesutdanninger, fag og emner, jf. lov om universiteter og høyskoler §§ 45 og 46.

Det ble pekt på at myndighet som i lovs form er lagt til Kongen eller et departement, etter alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper kan delegeres til statsorganer som er undergitt overordnede organers organisasjonsmyndighet og generelle instruksjonsmyndighet. Det ble videre pekt på at det derimot kan være tvilsomt om myndighet kan delegeres til organ som har stor grad av uavhengighet. Ved delegasjon til slike organ bør det åpnes for dette i selve lovteksten.

Departementet pekte videre på at Norgesnettrådet er underlagt departementets organisasjons- og instruksjonsmyndighet, og at man derfor vurderte det slik at det ikke var behov for en egen delegasjonshjemmel dersom myndighet ønskes delegert. Det ble fremhevet at Stortinget har forutsatt at virksomheten i Norgesnettrådet blir evaluert, og at en lovbestemmelse vil være en indirekte lovfesting av rådets virksomhet. Departementet ønsket på denne

bakgrunn ikke å lovfeste tildeling av eksamensrett som en oppgave for Norgesnettrådet, men ønsket å holde muligheten for delegasjon åpen.

Når det gjelder søknad om eksamensrett som gjelder rett til å tildele grader, forutsatte departementet at saker som gjelder privat høyskoleutdanning blir avgjort på samme nivå som for universiteter og høyskoler ellers. Den myndighet som etter universitets- og høgskolelovens § 45 er lagt til Kongen, er ikke delegert til departementet. Av det følger at godkjenning om tildeling av grad også for private høyskoler bør skje ved kongelig resolusjon.

4.3 Høringsinstansene

Flere av høringsinstansene støttet en eventuell delegasjon av myndighet til Norgesnettrådet. De høringsinstanser som hadde innvendinger mot departementets forslag begrunnet dette med at det ville være i strid med Norgesnettrådets mandat, og dels med at det ikke ville være naturlig at Norgesnettrådet har denne oppgaven siden loven ikke åpner for vurdering av behov eller «norgesnetthensyn» ved tildeling av eksamensrett til private høyskoler.

4.4 Departementets vurdering

Når det gjelder spørsmålet om avgjørelsesmyndighet etter § 9 bør kunne delegeres er dette aktuelt i den forstand at departementet nå ønsker å legge denne myndigheten til det nye organet for akkreditering og evaluering som foreslås opprettet med hjemmel i lov om universiteter og høgskoler. I stede for en delegasjon, mener departementet det er hensiktsmessig at det blir fastsatt i lovteksten hvilken myndighet det nye organet skal ha. Det er etter departementets syn ikke naturlig å operere med delegasjonsvedtak overfor et organ som skal ha så stor grad av uavhengighet. Det fremgår av Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) at det nye organet bare skal kunne instrueres via lov eller forskrift.

Lovens kriterium for eksamensrett etter § 9 første ledd er faglig jevnghet, og godkjenning *skal* gis når dette kriteriet er oppfylt. Lovens ordlyd åpner i denne sammenheng ikke for vurdering av behov eller regionale hensyn. På denne bakgrunn mener departementet at den faglige vurdering som skjer ved vurdering av søknader om eksamensrett på bakgrunn av sakkyndige uttalelser, vil kunne gi den kvalitetskontroll som loven forutsetter. Samtidig vil departementet da kunne være klageorgan for avgjørelser som fattes. Når departementet er avgjørelsesorgan, må klager over avslag på søknad om eksamensrett behandles av Kongen. Departementet ønsker derfor at avgjørelsesmyndighet blir lagt til det nye organet. Når det gjelder søknad om eksamensrett som gjelder rett til å tildele grader, mener departementet at saker som gjelder privat høyskoleutdanning bør bli avgjort på samme nivå som for universiteter og høyskoler ellers. Av det følger at godkjenning om tildeling av grad m.v. også for private høyskoler bør skje ved kongelig resolusjon.

Lovens § 9 andre ledd, sier at Kongen *kan* godkjenne andre eksamener og grader når de faglig er på nivå med universitets- og høyskoleeksamener. Departementet mener at beslutningsmyndighet også for disse søknadene bør kunne legges til det nye organet for akkreditering og evaluering. Myndigheten til å tildele grader bør også her ligge hos Kongen.

Det vises til lovforslaget § 9.

4.5 § 9 første ledd annet punktum

Departementet har i forbindelse med arbeidet med lovrevisjonen blitt oppmerksom på at § 9 første ledds annet punktum synes å ha falt ut ved en tidligere lovendring. Da privathøyskoleloven ble vedtatt i 1986 fikk § 9 første ledd følgende ordlyd:

«Når kravene i kap. 2 er tilfredsstilt og det godtgjøres faglig jevngodhet, skal Kongen etter søknad godkjenne en privat høyskoles eksamen eller grad som universitets- eller høyskoleeksamen eller - grad fastsatt med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 58 om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler § 2. Godkjennelse kan gis også om deler av utdannelsen er fra en annen institusjon».

§ 9 første ledd annet punktum ble fjernet ved lov 16. juni 1989 nr. 77 om universiteter og vitenskapelige høyskoler. Dette skjedde ved en inkurie. Da man skulle foreta en teknisk endring av § 9 første ledd første punktum, slik at henvisningen ble endret fra «lov 19. juni 1970 nr. 58 om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler § 2» til «loven om universiteter og vitenskapelige høyskoler (universitetsloven)», glemte man åpenbart presiseringen «første punktum», idet det i Ot.prp. nr. 62 (1988-89) s. 62 heter at «§ 9 første ledd skal lyde:

«Når kravene i kap. 2 er tilfredsstilt og det godtgjøres faglig jevngodhet, skal Kongen etter søknad godkjenne en privat høyskoles eksamen eller grad som universitets- eller høyskoleeksamen eller - grad fastsatt med hjemmel i loven om universiteter og vitenskapelige høyskoler (universitetsloven)».

Departementet viser til merknadene til denne bestemmelsen i Ot.prp. nr. 62 (1988-89) hvor det fremgår hva som er bakgrunnen for bestemmelsen. Departementet viser videre til at dette er en hjemmel som det har vist seg å være behov for i forbindelse med spørsmål om tildeling av grader til private høyskoler, og går derfor inn for at § 9 første ledd annet punktum blir tatt inn igjen i lovteksten.

Det vises til lovforslaget § 9.

5 Studentenes rettigheter og plikter

5.1 Lovens formålsbestemmelse

5.1.1 Gjeldende rett

Lovens formålsbestemmelse sier at det er et formål med loven å bidra til å sikre drift av private høyskoler som faglig er på høyde med statlige.

5.1.2 Departementets høringsutkast

Departementet påpekte i høringsutkastet at lovfesting av rettigheter for studenter ved private høyskoler burde gjenspeiles også i lovens formål. Departementet foreslo derfor at det ble tilføyd i formålsbestemmelsen at loven skal bidra til å sikre studentenes vilkår.

5.1.3 Høringsinstansene

Høringsinstansene var positive til departementets endringsforslag.

5.1.4 Departementets vurdering

I sammenheng med at det i loven foreslås en rekke bestemmelser som skal sikre studentenes rettigheter, mener departementet det er hensiktsmessig at også lovens formålsparagraf understreker dette. Departementet fremmer derfor forslag til endringer i lovens formålsbestemmelse i tråd med det forslag som ble sendt på høring.

Det vises til lovforslaget § 1.

5.2 Studentenes læringsmiljø

5.2.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov inneholder ikke bestemmelser om studentenes læringsmiljø. I lov om studentsamskipnader fremgår det at alle statlige institusjoner og institusjoner som har eksamensrett etter privathøyskoleloven skal knyttes til en samskipnad. Private høyskoler kan unntas fra dette kravet, men det forutsetter at høyskolen selv har organisert velferdstilbud på annen måte.

5.2.2 Departementets høringsutkast

Departementet foreslo å lovfeste en bestemmelse om studentenes læringsmiljø også i privathøyskoleloven. Departementet påpekte at denne bestemmelsen tilsvarer § 44 i gjeldende lov om universiteter og høyskoler, som blir tolket slik at institusjonen har ansvar både for ytre fysiske forhold og for måten institusjonen organiserer sin undervisning og veiledningstjeneste.

Departementet antok at de fleste institusjoner som har eksamensrett eller statstilskudd etter privathøyskoleloven tilbyr sine studenter et tilfredsstil-

lende læringsmiljø, og at forslaget derfor ikke medfører vesentlige økonomiske konsekvenser for sektoren.

5.2.3 Høringsinstansene

Generelt ga høringsinstansene sin tilslutning til forslaget om å innføre en bestemmelse om studentenes læringsmiljø. De som kommenterte bestemmelsen mente at det er positivt at studentenes interesser blir styrket.

5.2.4 Departementets vurdering

Departementet mener det er viktig at det skapes økt bevissthet om sammenhengen mellom et godt læringsmiljø og studieeffektivitet/studiekvalitet, og at institusjonenes ansvar tydeliggjøres. Departementet går derfor inn for at det i loven blir fastsatt en egen bestemmelse om studentenes læringsmiljø i tråd med departementets høringsutkast.

Det vises til lovforslaget § 10f.

5.3 Rett til å opprette studentorgan

5.3.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov inneholder ikke bestemmelser om studentenes rett til å opprette studentorgan. Da privathøyskoleloven ble vedtatt i 1986, fulgte man den samme ordning som for statlige høyere utdanningsinstitusjoner, hvor studentene ble gitt innflytelse på egen læringssituasjon gjennom deltagelse i institusjonens kollegiale organ. Gjennom lovendringer har det imidlertid for statlige institusjoner skjedd enkelte forandringer når det gjelder studentenes rettigheter og deres innflytelse på forhold som angår studie- og arbeidsvilkår. Med bakgrunn i det forvaltningsrettslige prinsipp om at berørte interesser skal få anledning til å uttale seg er det blant annet gitt hjemmel for å opprette et studentorgan eller utvalg på hvert av styringsnivåene på de statlige institusjonene.

5.3.2 Departementets høringsutkast

Departementet fremhevet i høringsutkastet viktigheten av at studentene får en mulighet til å delta som en aktiv part i styringen av høyskolen, og at en derfor bør legge de samme hensyn til grunn ved avgjørelser av saker som angår studentene ved private høyskoler som ved de statlige institusjonene. På bakgrunn av dette foreslo departementet en bestemmelse om at studentene ved de private høyskolene kan opprette et studentorgan for å ivareta studentenes interesser, og fremme studentenes synspunkter overfor høyskolestyret og/eller -råd. Det ble foreslått at studentorganet skal høres i alle saker som angår studentene.

Bestemmelsen i lov om universiteter og høyskoler, om rett til å opprette organ ved den enkelte avdeling og grunnenhet, ble ikke foreslått direkte innført for private høyskoler, da privathøyskoleloven ikke krever at høyskolen skal ha flere styringsnivåer. Departementet påpekte at institusjonen i samråd med studentorganet må vurdere behovet for lokaliteter, kontorutstyr o.a.

Departementet påpekte videre at det bør være opp til studentene selv å avgjøre om de vil opprette et formelt studentorgan, og at institusjonene selv

må vurdere hvordan studentene skal høres i tilfeller der det ikke er opprettet et slikt studentorgan.

5.3.3 Høringsinstansene

Høringsinstansene sluttet seg til departementets forslag til en lovfesting av studentenes rett til eget studentorgan. Det ble generelt gitt uttrykk for at forslaget er et positivt tilskudd til privathøyskoleloven.

5.3.4 Departementets vurdering

Departementet viser til de betraktninger som ble lagt til grunn i høringsutkastet og den støtte forslaget har fått i høringsrunden. Departementet foreslår at det blir fastsatt en egen hjemmel i privathøyskoleloven, som gir studentene rett til å opprette eget studentorgan.

Det vises til lovforslaget § 10g.

5.4 Bortvisning og utestenging

5.4.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov har i § 8 en egen bestemmelse om utvisning. Denne bestemmelsen gir hjemmel for å utvise en student for en bestemt tid eller for alltid. Vilkåret for utvisning er at

«studenten har gjort seg skyldig i grovt brudd mot de bestemmelser som gjelder på høyskolen eller i uverdigg adferd som i betydelig grad kan skade høyskolen eller dens studenter i det allmenne omdømme.»

5.4.2 Departementets høringsutkast

Departementet sa i høringsutkastet at det er naturlig at de samme kriterier skal gjelde for utvisning ved private høyskoler som ved statlige universiteter og høyskoler. På bakgrunn av dette ble det foreslått at gjeldende § 8 blir opphevet og at loven får en ny bestemmelse som i alt vesentlige svarer til § 42 i lov om universiteter og høyskoler.

På samme måte som etter lov om universiteter og høyskoler er det her først og fremst tale om bestemmelser som skal sikre tilfredsstillende ro og orden for medstudenter og andre, samt sikre liv og helse for grupper som kommer i kontakt med studentene.

Det ble påpekt at bortvisning er ment å være et mildere og mer nyansert virkemiddel enn fullstendig utestenging fra institusjonen, og at bortvisning kan begrenses til de områder eller sammenhenger hvor problemadferd forekommer. Det ble presisert at bortvisning ikke innebærer at studenten ikke kan gå opp til eksamen, med mindre bortvisningen gjelder obligatorisk undervisning som er et krav for å kunne gå opp til eksamen.

Departementet påpekte at tidsrommet for utestenging må tilpasses forgåelsens grovhet. Det ble ikke stilt opp noe krav om gjentatte forhold eller skriftlig advarsel, men en forutsatte at styret skal ta tilbørlig hensyn til om det er tale om et enkeltstående forhold som kan tilskrives helt spesielle omstendigheter, eller om det er tale om graverende opptreden som avspeiler alvorlig svikt i dømmekraft eller ansvarsfølelse.

Departementet presiserte til slutt at ettårsfristen for tap av retten til å gå opp til eksamen regnes fra endelig vedtak er truffet. Det kan derfor være tale om tap av mulighet for å avlegge eksamen i inntil to semestre.

5.4.3 Høringsinstansene

Sosial- og helsedepartementet ønsket en egen hjemmel som fastsetter plikt for utdanningsmyndighetene til av eget tiltak å informere autorisasjonsmyndighetene om uegnede studenter. De ønsket at det skal fastsettes slik hjemmel både i privathøyskoleloven og lov om universiteter og høyskoler.

Flere av høringsinstansene påpekte at tilsvarende paragraf i lov om universiteter og høyskoler inneholder et punkt om studentens rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson på institusjonens regning i forbindelse med sak om bortvisning og utestenging, og etterlyste tilsvarende hjemmel i privathøyskoleloven.

Studentenes landsforbund mente i tillegg at § 42 nr. 4 i lov om universiteter og høyskoler, om at vedtak om bortvisning og utestenging skal treffes med minst to tredelers flertall og kan påklages etter reglene i forvaltningsloven, bør innarbeides.

5.4.4 Departementets vurdering

Sosial- og helsedepartementet ba om en egen hjemmel som fastsetter plikt for utdanningsmyndighetene til av eget tiltak å informere autorisasjonsmyndighetene om uegnede studenter. Departementet viser til at det nå legges frem for Stortinget forslag til ny § 42b i lov om universiteter og høyskoler. Bestemmelsen innebærer at Kongen skal kunne fastsette at i enkelte utdanninger skal institusjonen vurdere om studenten er skikket for yrket. I dag omfatter denne bestemmelsen (§ 54c) kun skikkethetsvurdering i lærerutdanning. Med det nye forslaget vil også studenter på f.eks. helsefagutdanninger kunne underlegges en skikkethetsvurdering. En eventuell rapporteringsplikt for institusjonene overfor autorisasjonsmyndighetene vil måtte vurderes regulert i forskrift om skikkethetsvurdering. Det vises forøvrig til at ny § 10i har hjemmel for gi informasjon til Sosial- og helsedirektoratet, tilsvarende hjemmelen i § 42 i lov om universiteter og høyskoler.

I gjeldende § 9 i privathøyskoleloven er det en bestemmelse om at Kongen kan bestemme at reglene i lov om universiteter og høyskoler kap. 10a helt eller delvis kan gjelde tilsvarende for private høyskoler. Når bestemmelsen i lov om universiteter og høyskoler om skikkethet nå foreslås flyttet fra dagens kap. 10a (§ 54c) til ny § 42b, foreslår departementet henvisningen i privathøyskoleloven § 9 endret tilsvarende. Tilsvarende foreslår departementet at avgrensningen i § 9, til kun å gjelde lærerutdanning, fjernes i tråd med forslaget til endringer i lov om universiteter og høyskoler. Dette gjør at en eventuell rapporteringsplikt fastsatt i forskrift med hjemmel i ny § 42b i lov om universiteter og høyskoler vil kunne gjøres gjeldende også for private høyskoler.

Det er flere høringsinstanser som har etterlyst en hjemmel svarende til hjemmelen i lov om universiteter og høyskoler, som gir studenten rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson på institusjonens regning, i forbindelse med sak om bortvisning og utestenging. Det kan argumenteres med at når man gir private institusjoner lov hjemmel til å gripe inn overfor enkeltper-

soner/studenter, så bør også institusjonene pålegges den økonomiske byrden ved eventuelle rettslige skritt i forbindelse med disse vedtakene. Det kan også argumenteres med at rettssikkerheten bør være den samme ved offentlige og private institusjoner. På den annen side er det en vesentlig forskjell ved at staten for statlige universiteter og høyskoler har et ansvar både for å finansiere, styre og kontrollere institusjonenes virksomhet i større grad enn overfor private.

Departementet har etter en helhetsvurdering kommet til at hensynet til studentenes rettssikkerhet bør være avgjørende og går inn for en lovhjemmel for å pålegge private institusjoner utgifter til advokatbistand i forbindelse med vedtak om bortvisning eller utestenging, på linje med den regelen som er nedfelt i lov om universiteter og høyskoler.

Departementet viser til at bestemmelsen i lov om universiteter og høyskoler § 42 nr. 4, i stor grad er ivaretatt i høringsutkastet ved at forvaltningslovens regler i henhold til forslaget til ny § 14 er gjort gjeldende for saker om bortvisning og utestenging. Ut over dette mener departementet, som nevnt i høringsutkastet, at det er ønskelig at private høyskoler beholder en stor grad av selvstyre. Det er derfor foreslått at det opprettes en klagenemnd, i stede for å operere med departementet som klageinstans. Departementet mener at forslaget i høringsutkastet på en god måte ivaretar hensynet til at de private institusjonene skal beholde en så stor grad av frihet som mulig, uten at det går ut over rettssikkerheten og vil på denne bakgrunn ikke gå inn for å foreta en justering som ønsket av *Studentenes landsforbund*.

Det vises til lovforslaget §§ 9 femte ledd og 10i.

5.5 Adgang til å utestenge fra praksisopplæring - krav om politiattest

5.5.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov har ingen bestemmelse om utestenging fra praksisopplæring på grunnlag av opplysninger i politiattest. Lov om universiteter og høyskoler har imidlertid fått en bestemmelse som gir hjemmel for dette, jf. denne lov § 42 a.

5.5.2 Departementets høringsutkast

Som en oppfølging av § 42a i lov om universiteter og høyskoler, og i tråd med forslag fra enkelte private høyskoler, foreslo departementet en ny bestemmelse, som i alt vesentlig er identisk med § 42a.

Departementet påpekte at plikt til å fremlegge politiattest må fremkomme i forskrift, og at forskriften skal inneholde hvilke lovbrudd som kan føre til utestenging fra hvilke studier, jf. siste ledd.

Departementet viste til at bestemmelsen innebærer et unntak fra bestemmelsen i strafferegistreringsloven § 6 første ledd, ved at også siktelse og tiltale skal komme frem på politiattesten. Frafalt siktelse eller tiltale vil ikke fremkomme. Det ble også påpekt at bestemmelsen innebærer at særregler for utøvere av spesielle yrker også skal gjelde for studenter. Slike særregler er gitt i forskrift til barnehageloven, og opplæringsloven har tilsvarende regler. De

som er dømt for seksuelle overgrep mot barn, er utestengt fra arbeid i barnehage og grunnskole. Tilsvarende vil gjelde for studenter i praksis.

Departementet mente at saker om utestenging på grunnlag av politiattest bør behandles av samme organ som behandler slike saker for statlige høyskoler og universitet, i motsetning til vedtak om bortvisning etter § 10i. Begrunnelsen for dette var at det er viktig med nasjonal likebehandling i slike saker.

5.5.3 Høringsinstansene

Justisdepartementet påpekte at fremleggelse av politiattest vil medføre merarbeid for politiet, og *Justisdepartementet* mente derfor det er viktig at saksvolumet blir kvantifisert slik at de ressursmessige konsekvensene for politiet kan vurderes i det videre arbeidet med saken.

Justisdepartementet mente videre at kravet om at leder for den nasjonale nemnda skal oppfylle de lovbestemte krav for høyesterettsdommer er uheldig. Dette ble begrunnet med at formuleringen kan gi et misvisende bilde av hva som faktisk kreves for å bli dommer og at det virker som en oppfordring til å spørre dommere om de vil påta seg vervet.

5.5.4 Departementets vurdering.

Justisdepartementet etterlyste en kvantifisering av konsekvenser av den nye hjemmelen for politietaten. Departementet vil bemerke at innføringen av ovennevnte hjemmel for private høyskoler vil gi marginale utslag for politietatens arbeid sammenlignet med tilsvarende hjemmel for statlige universiteter og høyskoler. Det dreier seg om ca. 3000 studieplasser totalt ved de aktuelle utdanningene, hvorav ca. 1/3 blir tatt opp hvert år. Selv om politiattest innhentes for samtlige vil det ikke gjelde flere enn ca 1000 personer per år.

Departementet er enig i *Justisdepartementets* påpeking av at lovens krav til kompetanse som høyesterettsdommer kan være misvisende. Når paragrafen skal tas inn bør den i størst mulig grad være identisk med hjemmelen i lov om universiteter og høyskoler, siden man legger opp til tilsvarende saksgang og felles klagemennd. I forslaget til endringer i lov om universiteter og høyskoler § 42a foreslås det at kravet til kompetanse som høyesterettsdommer endres til lagdommer. Departementet går derfor inn for at tilsvarende krav tas inn i bestemmelsen i privathøyskoleloven.

I tråd med konklusjonene under punkt 5.5.4, går departementet inn for at institusjonene pålegges å dekke utgifter til advokatbistand også i forbindelse med saker om utestenging etter ny § 10j, jf. tilsvarende bestemmelse i lov om universiteter og høyskoler.

Det vises til lovforslaget § 10j.

5.6 Fritak for eksamen eller prøve

5.6.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov inneholder ingen bestemmelse om fritak for eksamen eller prøve dersom det godtgjøres at tilsvarende eksamen er avlagt tidligere. Departementet har likevel godkjent at enkelte private høyskoler kan gi slikt fritak.

5.6.2 Departementets høringsutkast

Departementet mente at det bør være mulig for studenter å få fritak for eksamen eller prøve dersom det godtgjøres at tilsvarende eksamen er avlagt tidligere og at denne ordningen bør gjøres generell. Det ble foreslått en ny bestemmelse som formelt åpner for slikt fritak også ved private høyskoler.

Departementet påpekte at bestemmelsen gir en noe snevrere fritaksadgang enn det som gjelder for statlige institusjoner ved at det bare kan gis fritak for eksamener avlagt ved statlige institusjoner eller for eksamen godkjent etter privathøyskoleloven § 9. Begrunnelsen for dette var at dersom man åpner for at også andre eksamener skal kunne gi fritak (for eksempel ikke godkjente eksamener fra private høyskoler), ville man i realiteten uthule eksamensrettsbegrepet. Det ble allikevel sagt at når det gjelder institusjonsgodkjente høyskoler skal det åpnes for at disse kan gis utvidete fullmakter til å gi fritak for eksamen eller prøve. Departementet påpekte at slike fullmakter kan være forskjellige avhengig av hvilken institusjonstype det er gitt godkjenning som, og hvilke krav som blir stilt for institusjonsgodkjenning.

5.6.3 Høringsinstansene

Flere høringsinstanser påpekte at fritaksadgangen bør gjelde også for eksamen avlagt ved utenlandsk universitet eller høyskole, slik som ordningen er etter § 48 i lov om universiteter og høyskoler, og for eksamener eller studium fra andre private høyskoler uten godkjenning/eksamensrett.

5.6.4 Departementets vurdering

Begrunnelsen for at man fra departementets side mente at fritaksadgangen burde begrenses, var frykten for at eksamensrettsbegrepet i realiteten ville bli uthulet. Prinsippet som ligger til grunn for den foreslåtte bestemmelse er at private høyskoler kan gi fritak for eksamener m.m. som allerede har gjennomgått en offentlig kvalitetsvurdering, henholdsvis statlig utdanning og utdanning fra privat institusjon som er godkjent av departementet. Dersom man skulle gi de private institusjonene rett til å fatte vedtak om fritak også for utdanning fra utenlandsk institusjon og norsk institusjon uten godkjenning for sitt studium etter privathøyskoleloven, ville dette innebære at private høyskoler fikk fullmakt til å være godkjenningsinstans i første hånd.

Departementet opprettholder sitt standpunkt om å begrense fritaksadgangen og viser til at man for høyskoler med institusjonsakkreditering i forslaget til ny § 10a har åpnet for at disse kan gis utvidete fullmakter på dette punkt, jf. ny § 10b, herunder rett til å gi fritak for eksamen som er avlagt ved privat høyskole uten eksamensrett etter privathøyskoleloven og eksamen avlagt ved utenlandsk institusjon.

Det vises til lovforslaget § 10d.

5.7 Annullering av eksamen

5.7.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov har ingen bestemmelser om annullering av eksamen. Lov om universiteter og høyskoler inneholder imidlertid en slik bestemmelse, jf. § 54.

5.7.2 Departementets høringsutkast

For å sikre likhet med statlig høyere utdanning foreslo departementet en ny bestemmelse som i alt vesentlig er identisk med § 54 i lov om universiteter og høyskoler.

Departementet presiserte at formuleringen « *styret selv* » i bestemmelsen betyr det samme som i lov om universiteter og høyskoler, nemlig at avgjørelse om annullering av eksamen ikke kan delegeres til en enkeltperson eller et annet organ ved høyskolen. Annullering av godkjenning av kurs er aktuelt hvor dette er obligatorisk eller gir annen form for eksamens- eller prøvemesig uttelling. Det ble påpekt at det ikke er meningen at denne bestemmelsen skal åpne for bredere straffereaksjoner hvor man annullerer også andre eksamener på mistanke eller av preventive grunner. Det ble også understreket at når bestemmelsen sier at styret « *kan* » annullere, så betyr dette at selv om det er påvist forhold som medfører at sensurvedtak i utgangspunktet vil måtte anses som ugyldig, vil den tid som er gått sammen med forholdets art og omfang kunne tilsi at vedtaket blir stående.

Departementet påpekte at vedtak om annullering vil være tvangsgrunnlag så snart vedtaket er endelig.

5.7.3 Høringsinstansene

Studentenes landsforbund kom med merknader til bestemmelsens utforming. De mente at første punktum bør omhandle også prøver og godkjente kurs, samt gi regler om klagemulighet for studentene.

5.7.4 Departementets vurdering

Departementet har tatt merknaden fra *Studentenes landsforbund* til følge hva angår prøver og godkjente kurs. Departementet ser ikke grunn til at adgangen til å annullere skal være snevrere for private høyskoler enn for universiteter og statlige høyskoler på dette punkt.

Når det gjelder etterlysningen av klagemulighet for studentene vil departementet vise til at departementet i ny § 14 foreslår at forvaltningsloven skal gjelde også for ny § 10 e. Dette innebærer at studentene har rett til å klage over vedtaket, jf. også ny § 14a om klagenemnd.

For statlige universiteter og høyskoler har departementet lagt til grunn at grov uaktsomhet er tilstrekkelig for å konstatere skyld i saker om fusk. I utkastet til endringer til lov om universiteter foreslås en slik presisering av skyldkravet inntatt i loven. Tilsvarende presisering foreslås derfor inntatt også i privathøyskoleloven.

Det vises til lovforslaget § 10e.

5.8 Studenter taushetsplikt

5.8.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov har ingen bestemmelser om taushetsplikt for studenter. Lov om universiteter og høyskoler inneholder en slik bestemmelse, jf. § 41. Bestemmelsen slår fast at en student som i studiesammenheng får kjennskap om

noens personlige forhold, har taushetsplikt etter de regler som gjelder for yrkesutøvere på vedkommende livsområde.

5.8.2 Departementets høringsutkast

I departementets høringsutkast var det ikke foreslått en bestemmelse om studenters taushetsplikt svarende til bestemmelsen i § 41 i lov om universiteter og høyskoler.

5.8.3 Høringsinstansene

Studentenes landsforbund påpekte, at det bør innarbeides en bestemmelse om studenters taushetsplikt i privathøyskoleloven, da de samme hensyn gjør seg gjeldende for studenter ved private høyskoler

5.8.4 Departementets vurdering

Bestemmelsen som etterlyses fra *Studentenes landsforbund* er praktisk viktig. Spørsmålet om taushetsplikt vil kunne oppstå særlig innen helse- og sosialfaglige utdanninger og pedagogiske fag, men kan også forekomme ved praktisk rettet opplæring eller avhandlings- eller rapportskriving i andre fag.

Bestemmelsen er en selvstendig hjemmel for taushetsplikt under straffansvar, og gir studenten den samme taushetsplikt som de som arbeider på vedkommende fag- eller forvaltningsområde, altså som sykepleier, sosial- eller barnevernsarbeider, lærer og førskolelærer med mer (jf. Ot.prp. nr. 85 (1994-95) s. 68).

Departementet er enig i at en tilsvarende bestemmelse bør fastsettes også for studenter ved private høyskoler, og fremmer forslag i tråd med dette.

Det vises til lovforslaget § 10h.

5.9 Forholdet til forvaltningsloven, og opprettelse av klagenemnd.

5.9.1 Forvaltningsloven

5.9.1.1 Gjeldende rett

Forvaltningsloven gjelder i utgangspunktet ikke for private høyskoler. Unntak fra dette følger av forvaltningsloven § 1 siste punkt: «*Private rettssubjekt regnes som forvaltningsorgan i saker hvor det treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift.*»

5.9.1.2 Departementets høringsutkast

Departementet foreslo i høringsutkastet at det sies klart i privathøyskoleloven når forvaltningsloven gjelder. Det ble også foreslått at dette gjøres likt for alle studier som enten har eksamensrett eller statsstøtte. Departementet foreslo at reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13e skal gjelde ved behandling av saker etter privathøyskoleloven. Forvaltningsloven ble også foreslått å gjelde for enkeltvedtak om opptak, bortvisning og utestenging, klage over formelle feil ved eksamen, fritak for eksamen eller prøve og annullering av eksamen.

5.9.1.3 Høringsinstansene

Høringsinstansene var i hovedsak positive til departementets forslag til ny hjemmel. Det har kun kommet merknader til den tekniske utformingen av paragrafen.

5.9.1.4 Departementets vurdering

Etter departementets syn må det være klart at for studier hvor private høyskoler har eksamensrett og stor grad av statsstøtte, vil en rekke vedtak som retter seg mot studentene måtte ansees som enkeltvedtak. Etter departementets vurdering er det imidlertid vanskelig og upraktisk å trekke en grense for hva som er enkeltvedtak ut fra en bestemt prosent statsstøtte, da dette kan endre seg over tid. Studentenes behov for rettssikkerhet og klare regler bør ikke være avhengig av institusjonens statsstøtte.

Med hensyn til innkomne merknader om utformingen av paragrafens ordlyd, har departementet omarbeidet bestemmelsen i den grad det var nødvendig for å skape mest mulig klarhet. Endringene er av lovteknisk karakter. Departementet opprettholder etter dette sitt forslag om at det blir fastsatt lov hjemmel i privathøyskoleloven som regulerer forholdet til forvaltningsloven.

Det vises til lovforslaget § 14.

5.9.2 Klagenemnd

5.9.2.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov har ingen bestemmelse om egen klagenemnd for institusjonen. Lov om universiteter og høyskoler har imidlertid en slik bestemmelse. Ved statlige institusjoner regnes grunnenhetsnivå, avdelingsnivå og styrenivå som forskjellige forvaltningsmessige nivåer. Dette innebærer at dersom en sak er avgjort på avdelingsnivå, vil styret eller styrets klagenemnd kunne behandle klagen. Bare enkeltvedtak som er fattet av styret selv vil kunne klages inn for departementet. Ved private høyskoler vil, i den grad det fattes enkeltvedtak etter forvaltningsloven, institusjonen regnes som ett forvaltningsorgan. Klager over enkeltvedtak ved private høyskoler skal derfor i utgangspunktet behandles av departementet.

5.9.2.2 Departementets høringsutkast

Ved siden av studentenes behov for å få prøvet sin sak på ny, mente departementet det var ønskelig at private høyskoler beholder en stor grad av selvstyre. På bakgrunn av dette ble det foreslått en ny bestemmelse om klagenemnd.

Departementet påpekte at klagenemnda, i den grad det er bestemt i privathøyskoleloven, eller etter vedtak fra styret, vil behandle klager som ellers ville bli avgjort av departementet, og at styret kan bestemme at klagenemnda også skal behandle andre saker som blir påklaget av studentene enn de som eksplisitt nevnes i bestemmelsen.

5.9.2.3 Høringsinstansene

Høgskolen i Agder og Høgskolen i Tromsø mente at departementet bør være klageinstans i saker som gjelder bortvisning og utestenging, samt saker som gjelder annullering av eksamen, slik som ordningen er i lov om universiteter og høyskoler.

De etterlyste videre en bestemmelse om at medlem i klagenemnda som har medvirket ved saksbehandlingen eller avgjørelsen i det påklagede saksforhold ikke skal delta ved behandling i klagenemnda, jf. lov om universiteter og høyskoler § 25 annet ledd. Klagenemnda bør etter deres syn heller ikke ha medlemmer fra eierne, styret eller andre styringsorganer ved høyskolen.

5.9.2.4 Departementets vurdering

Ved siden av studentenes behov for å få prøvet sin sak på ny er det ønskelig at private høyskoler beholder en stor grad av selvstyre. Departementet har derfor foreslått en ordning med klagenemnd, i stedet for å operere med departementet som klageinstans. Departementet vil fastholde at dette er en ordning som på en god måte ivaretar de ulike hensynene.

Når det gjelder merknadene om klagenemndas sammensetning vil departementet vise til at det i § 14a tredje ledd, er slått fast at høyskolens eier eller medlem av høyskolens styre ikke kan være medlem av klagenemnda. Departementet viser for øvrig til at forvaltningslovens habilitetsregler vil komme til anvendelse på saksbehandlingen. Dette innebærer at hensynet til studentenes rettssikkerhet blir ivaretatt. Departementet mener på denne bakgrunn at det ikke er behov for å fastsette eksplisitt at den som har medvirket ved saksbehandlingen eller avgjørelsen i det påklagede saksforhold ikke skal kunne delta ved behandling i klagenemnda.

Det vises til lovforslaget § 14a.

6 Andre endringer

6.1 Lovens navn

6.1.1 Departementets høringsutkast

I høringsutkastet ble lovens navn foreslått endret til Lov om private høyskoler, slik at lovens navn ikke ble uforholdsmessig langt.

6.1.2 Høringsinstansene

Det kom ikke merknader til departementets forslag i høringsrunden.

6.1.3 Departementets vurdering

Departementet går inn for at lovens navn blir endret til Lov om private høyskoler.

Det vises til vedlagte lovutkast.

6.2 Lovens virkeområde

6.2.1 Departementets høringsutkast

I § 2, som omhandler lovens virkeområde, ble det foreslått endring slik at den også vil omfatte de private høyskoler som «*har institusjonsgodkjenning*».

6.2.2 Høringsinstansene

Det kom ikke merknader til departementets forslag til endring av lovens virkeområde.

6.2.3 Departementets vurdering

I tråd med at man nå går inn for en ordning med institusjonsakkreditering, foreslår departementet å endre § 2 slik at den også omfatter institusjoner som «*har institusjonsakkreditering*».

Det vises til lovutkastet § 2.

6.3 Begrepsendringer

6.3.1 Departementets høringsutkast

I §§ 4 og 5 ble begrepet «undervisningspersonalet» byttet ut med begrepet «faglig ansatte». I høringsutkastet ble dette begrunnet med at flere private høyskoler har ansatte i forskerstillinger eller i kombinerte stillinger. Ved å bruke begrepet «faglig ansatte» ønsket departementet å presisere at også disse gruppene skal regnes med i forhold til kravet om flertall.

Departementet foreslo videre at begrepet «enerett» i § 10 andre ledd blir endret til «rett». Grunnen til dette var at det har vært hevdet at formuleringen «enerett» må forstås slik at dersom en institusjon har fått godkjent en tittel etter bestemmelsen, kan ingen andre private eller statlige institusjoner på et senere tidspunkt tilby tilsvarende tittel.

Departementet bemerket at hensikten med § 9 andre ledd og § 10 andre ledd var å sikre at private høyskoler skulle kunne få eksamensrett for tilbud som ikke hadde noen parallell i det statlige systemet. Ved å endre formuleringen «enerett» til «rett», ønsket departementet å gjøre det klart at dersom andre private eller statlige institusjoner ønsker å tilby tilsvarende tittel, så er ikke privathøyskoleloven til hinder for det.

6.3.2 Høringsinstansene

Det kom ikke merknader til de endringsforslag som departementet sendte på høring.

6.3.3 Departementets vurdering

Departementet viser til begrunnelsen ovenfor, og går på denne bakgrunn inn for at §§ 4, 5 og 10 blir justert i tråd med departementets høringsutkast.

Det vises til lovutkastet §§ 4, 5 og 10.

6.4 Studieplaner og eksamen

6.4.1 Gjeldende rett

I gjeldende lov er det i § 6 første ledd fastsatt at det er Kongen som godkjenner studieplaner. I realiteten blir studieplanene alltid godkjent av departementet. I samme bestemmelse er det fastsatt at Kongen skal godkjenne eksamensreglementer.

6.4.2 Departementets høringsutkast

I § 6 første ledd ble det foreslått to endringer. For det første ble «Kongen» erstattet med «departementet». Begrunnelsen for dette var at det i praksis aldri er Kongen som fastsetter studieplaner verken når det gjelder statlige eller private høyskoler. Det ble presisert at studieplanen normalt vil bli godkjent som ledd i vurdering av søknad om eksamensrett.

Første ledd ble foreslått endret slik at høyskolene selv får rett til å fastsette eksamensreglement, jf. § 3 nr 4. Departementet presiserte at eksamensreglementer for private høyskoler bør følge de samme hovedprinsipper som er nedfelt i universitets- og høgskoleloven, slik at studenter er sikret tilsvarende rettigheter.

I andre ledd ble «sensurvedtak eller andre forhold ved eksamen» erstattet med begrepet «sensur». Det ble vist til at man samtidig foreslo å gjøre forvaltningslovens regler gjeldende for klage over formelle feil ved eksamen. På samme måte som ved statlige institusjoner ble det dermed foreslått et skille mellom klage på sensur og klage over formelle feil ved eksamen. Klage over sensur skal, på samme måte som i dag, behandles etter regler som i alt vesent-

lig tilsvarende ordningen ved statlige institusjoner. Klage over formelle feil ved eksamen skal følge reglene i forvaltningsloven, med de særregler som følger av forslaget til ny bestemmelse om opprettelse av klagenemnd.

6.4.3 Høringsinstansene

Det kom få merknader til departementets endringsforslag. *Akademikernes fellesorganisasjon* mente at eksamensreglementer ved private høyskoler må følge de samme hovedprinsipper som er nedfelt i lov om universiteter og høyskoler, og at dette bør presiseres i merknaden til bestemmelsen.

6.4.4 Departementets vurdering

I lys av de endringer som foreslås i denne proposisjonen med hensyn til myndighetsfordelingen ved tildeling av eksamensrett etter lovens § 9, jf. kap. 4, mener departementet at det er hensiktsmessig å legge myndighet til godkjenning av studieplaner til det nye organet for akkreditering og evaluering. Det er naturlig at organet har denne myndigheten siden godkjenning av studieplaner normalt skjer som ledd i vurdering av søknad om eksamensrett. Organets myndighet til å godkjenne studieplaner bør nedfelles i loven, siden organet skal ha stor grad av uavhengighet og bare kunne instrueres via lov eller forskrift.

Når det gjelder private høyskolars eksamensreglementer, presiserte departementet i merknad i høringsutkastet at eksamensreglementer for private høyskoler bør følge de samme hovedprinsipper som er nedfelt i lov om universiteter og høyskoler, slik at studentene ved disse institusjonene er sikret tilsvarende rettigheter. Departementet mener at den beste løsningen vil være om dette blir nedfelt direkte i loven i stedet for i merknaden til loven. Det er viktig for studentene at eksamensreglementene er fullstendige og gir god rettssikkerhet. Departementet går derfor også inn for at bestemmelsen slår fast at det er styret ved institusjonen som skal fastsette slikt reglement jf. lovens § 3.

Departementet viser for øvrig til den begrunnelse som fremkommer under punkt 6.4.2 og går inn for å fremme forslag i tråd med det som ble foreslått av departementet i høringsutkastet.

Det vises til lovforslaget § 6.

6.5 Opptak av studenter

6.5.1 Departementets høringsutkast

I § 7 om opptak av studenter ble begrepet «Kongen» erstattet med «departementet». Begrunnelsen var at departementet mente at man bør ha samme myndighetsfordeling i privathøyskoleloven som i lov om universiteter og høyskoler. For statlige institusjoner legger loven myndighet til å fastsette spesielle opptakskrav og å gjøre unntak for kravet om generell studiekompetanse til departementet.

6.5.2 Høringsinstansene

Noen av høringsinstansene påpekte at det bør stilles samme krav til studiekompetanse for opptak til private høyskoler som til statlige universiteter og høyskoler. Flere private høyskoler etterlyste en presisering av at private høyskoler fortsatt får mulighet til å stille egne særvilkår ut over de krav som stilles for opptak til statlige institusjoner.

6.5.3 Departementets vurdering

I Ot.prp. nr. 69. (1984-85) uttalte departementet at:

«...det bør lovfestes at kravet til forutdannelse for de private høyskolene bør være omtrent som for de statlige når det gjelder omfang og nivå. Det bør kunne gjøres unntak fra regelen. En høyskoles utdannelse kan i spesielle tilfeller begrunne en forutdannelse som avviker fra de nevnte alminnelige krav ved universiteter og høyskoler ellers».

§ 7 fastsetter kravet om et visst nivå på den studieforberevende utdanning, samt at høyskolen skal ha et reglement for opptak av studentene. Departementet har ikke foreslått endringer på dette punkt. Den endring som er foreslått fra departementets side, er kun en parallellføring med lov om universiteter og høyskoler hva angår departementets myndighet til å gjøre unntak fra kravet om studieforberevende utdannelse. Departementet har ikke foreslått en skjerping av kravet til studieforberevende utdannelse ved private høyskoler.

Spørsmålet om retten til å stille krav med bakgrunn i skolens formål, f.eks krav om kristen tro, ble drøftet ved utformingen av loven i Ot.prp. nr. 69. Departementet slo da fast at slike krav må være berettiget, og uttalte blant annet på s. 27 og 28:

«Departementet har funnet det utvilsomt at en privat høyskole må ha rettmessig adgang til å sette som vilkår for opptak at søkere godtar og erklærer seg lojale mot de formål høyskolen har. Det ville for eksempel være liten mening i at en høyskole som utdanner misjonærer på et område, ikke skulle kunne sikre seg at studenter som opptas er på linje med høyskolens formål, og innstilt på å arbeide for det etter endt utdannelse».

Departementet har ikke foreslått endringer på dette punkt, og legger til grunn at merknaden fortsatt har sin gyldighet.

Når det gjelder merknaden om at det bør stilles andre og strengere krav til studiekompetanse for opptak til akkrediterte høyskoler, gjør departementet oppmerksom på at det er mulig å stille vilkår knyttet til nivået på den studieforberevende utdannelsen i forbindelse med akkrediteringen. Dette må imidlertid bli vurdert når de konkrete vilkårene for institusjonsakkreditering skal utarbeides jf. forskriftshjemmelen i ny § 10 a.

Departementet går etter dette inn for at § 7 blir endret i tråd med det forslag som ble sendt på høring.

Det vises til lovforslaget § 7.

6.6 Statstilskudd til private høyskoler

6.6.1 Departementets høringsutkast

I høringsutkastet ble det foreslått mindre endringer i § 11 med bakgrunn i at de regionale høyskolestyrene som var nevnt som «høringsinstans» i tredje ledd ble nedlagt i forbindelse med sammenslåingen av de statlige høyskolene i 1994. Departementet valgte å foreslå en løsning hvor man ikke lovfester at andre organ skal uttale seg i slike saker, men bemerket at man vil innhente råd og uttalelser fra andre institusjoner eller Norgesnettrådet ut fra en vurdering av hva som er naturlig i den enkelte sak. Det ble ikke foreslått endringer i lovens § 12 som omhandler tilskuddsordningen.

6.6.2 Høringsinstansene

Høgskolen i Oslo, Universitetet i Oslo og Akademikernes fellesorganisasjon uttalte at de ønsker å opprettholde paragrafens andre ledd som sier at tilbudet skal ta utgangspunkt i og være tilpasset regionale og nasjonale planer for høyere utdanning.

6.6.3 Departementets vurdering

I Budsjett-innst. S. nr. 12 (2001-2002) uttaler komiteens flertall bl. a. at

«det er behov for å gjennomgå finansieringsordningene for private høyskoler[...]finansieringssystemet for private høyskoler bør bygge på de samme prinsipper som for statlige universitet og høyskoler med en basisbevilgning, forskningskomponent og vektallskomponent».

Tilskuddsordningen for private høyskoler ble diskutert i dialogmøte med private høyskoler 12. februar 2002. De private høyskolene uttalte der at de ønsker en finansieringsmodell som i størst mulig grad svarer til ordningen for statlige universiteter og høyskoler.

Departementet er nå i gang med å utvikle et nytt finansieringssystem for privat høyskoleutdanning. Ved utformingen vil det blant annet bli lagt vekt på at finansieringssystemet for privat høyskoleutdanning, som for den statlige høyere utdannings- og forskningssektoren, skal fremme kvalitet og effektivitet.

Som nevnt innledningsvis, ligger endringene som nå foreslås i loven innenfor rammen av en tidligere offentlig høring. For at det likevel skal være mulig å kunne utvikle finansieringssystemet for privat høyskoleutdanning i retning av modellen for statlige institusjoner, legger departementet vurderingene nedenfor til grunn.

Private høyskoler har vist stor fleksibilitet når det gjelder å tilpasse sin virksomhet til endringer i studentenes preferanser og arbeidsmarkedets behov. Et av kriteriene for statsstøtte i loven er knyttet til spørsmålet om «udekket behov». Det er en målsetting å ta hensyn til individuelle ønsker om høyere utdanning samtidig som den etablerte kapasitet må dekke samfunnets etterspørsel etter arbeidskraft, jf. St. meld. nr. 36 (1998-99) Om prinsipper for dimensjonering av høgre utdanning. Ved vurderinger av tilskudd til ulike utdanninger ved private høyskoler, vil departementet legge vekt på nasjonale

utdannings- og forskningspolitiske målsettinger, økonomiske rammer og studentenes etterspørsel.

Ved behandling av Innst. S. nr. 337 (2000-2001) og Budsjett-innst. S. nr. 12 (2001-2002) har Stortinget bedt regjeringen komme tilbake med en sak om delvis dekning av studieavgifter ved Handelshøyskolen BI. Departementet mener at dette spørsmålet mest hensiktsmessig kan belyses i sammenheng med finansieringssystemet for privat høyskoleutdanning, og vil følgelig vurdere problemstillingen i det videre arbeidet med dette.

Departementet vil ta utgangspunkt i flertallsmerknaden i Budsjett-innst. S. nr. 12 (2001-2002) om en tredelt finansiering også på kap. 282. I Innst. S. nr. 337 (2000-2001) viser komiteen til at «offentlige forskningsprogram skal vere opne for relevante fagmiljø, uavhengig av om dei er private eller offentlige», og mener vidare at «ved private høgskular som gir organisert forskerutdanning, bør det takast omsyn til denne forskarutdanninga når tilskottsramma blir fastlagd». Enkelte private høyskoler har en omfattende forskningsinnsats som holder høy standard. Både i St. meld. nr. 39 (1999-2000) og i St. meld. nr. 27 (2000-2001) er det fremholdt som ønskelig at forskningsressurser konsentres om slagkraftige miljøer preget av kvalitet. Departementet vil ta hensyn til disse føringene i utformingen av nytt finansieringssystem.

Departementet legger til grunn at lovens utforming ikke er til hinder for at faktiske resultater kan påvirke størrelsen på institusjonenes inntekter fra staten. En resultatbasert finansieringsmodell er nødvendig for å få til en dreining av fokus fra innsatsfaktorer til resultater, jf. finansieringssystemet for statlige universiteter og høyskoler. Et slikt system stiller store krav til kvaliteten på rapporteringen fra institusjonene.

I det nye statlige finansieringssystemet er alle studier delt inn i seks kategorier med ulike priser. Kategoriseringen og satsene har utgangspunkt i kostnadsanalyser. Det vil være naturlig å vurdere hvordan normalkostnadene kan knyttes opp mot denne kategoriseringen i et fremtidig finansieringssystem for privat høyskoleutdanning.

Departementet vil arbeide med et forslag om utforming av enkelthetene i finansieringssystemet for privat høyskoleutdanning innenfor disse overordnede vurderingene, og vil komme nærmere tilbake til dette i forbindelse med framlegget til statsbudsjett for 2003.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om å innføre regler om studentenes rettigheter og plikter og studentenes innflytelse på egen læringssituasjon vil ikke ha vesentlige økonomiske konsekvenser for staten. De merutgifter som måtte komme ved den enkelte institusjon som følge av nye regler om studentrettigheter og plikter og regler om saksbehandlingen, forutsettes dekket innenfor institusjonenes budsjetter. For politietaten vil den nye hjemmelen for å kreve fremleggelse av politiattest ved opptak til enkelte studier kunne innebære utstedelse av ca. 1000 politiattester per år, dersom hjemmelen benyttes for samtlige studenter i aktuelle studier.

Forslaget om å innføre en ordning med akkreditering av private høyskoler innebærer at søknader om akkreditering må behandles og at institusjoner må evalueres og kvalitetssikres. Å forvalte disse oppgavene overfor store private institusjoner med jevne mellomrom vil medføre visse kostnader. Det er per i dag 27 private høyskoler med eksamensrett etter privathøyskoleloven. Kriteriene for institusjonsakkreditering er ennå ikke endelig utarbeidet, men det forutsettes at det vil bli stilt strenge krav til faglig nivå, infrastruktur med mer.

I Innst. S. nr. 337 vedtak XII ga Stortinget støtte til Mjøsutvalgets forslag (NOU 2000:14) om et uavhengig akkrediterings- og evalueringsorgan for høyere utdanning. Det er i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) foreslått at det nye organet for akkreditering og evaluering skal forvalte slike oppgaver både for private og statlige utdanningsinstitusjoner. Det er derfor naturlig å se dette i sammenheng. Alt i alt vil det medføre en viss kostnadsøkning og administrativ merbelastning å forvalte en akkrediteringsordning for private høyskoler. Det er vanskelig å si noe mer presist om omfanget før forskrifter om de nærmere vilkår for akkreditering er utarbeidet og den administrative ordningen for akkrediteringen er endelig fastlagt.

En akkreditering gir ikke rett til økt statstilskudd. Dersom institusjonen med sikte på å oppnå en akkreditering ønsker å ruste opp i forhold til infrastruktur, lokaliteter eller lærerkrefter, så er dette en kostnad som institusjonen selv forutsettes å dekke. Omfanget av statstilskudd til private høyskoler vil måtte vurderes i den ordinære budsjettbehandling.

8 Merknader til de enkelte paragrafer

Til endringen av lovens navn

Med bakgrunn i innføringen av en ordning med institusjonsakkreditering, blir lovens navn endret til *lov om private høyskoler*, slik at lovens navn ikke blir uforholdsmessig langt. Til tross for at loven nå åpner for godkjenning av private universiteter, blir betegnelsen høyskole benyttet som samlebetegnelse for institusjoner under loven både i lovens navn og i de enkelte paragrafer. Dette er et innarbeidet begrep, og må ikke tolkes innskrenkende. Dersom en privat høyskole blir akkreditert som universitet, må loven tolkes slik at også denne vil omfattes av høyskolebegrepet.

Til § 1 Formål

Det er tilføyd at det også er et formål med loven å sikre studentene ved institusjoner under loven tilfredsstillende vilkår. Nytt annet punktum reflekteres også i loven for øvrig, ved at det blir fastsatt nye bestemmelser som i større grad sikrer studenter ved private høyskoler de samme rettigheter og plikter som studenter ved universiteter og statlige høyskoler, herunder regler som sikrer studentenes medbestemmelse.

Til § 2 Virkeområde

Paragrafen er tilpasset ny § 10a om akkreditering av private høyskoler. Lovens virkeområde blir ved formuleringen «får institusjonsakkreditering» utvidet slik at det klart går frem at loven også gjelder for disse institusjonene.

Til § 3 Styre

Fjerde ledd er endret slik at styret nå bare må ansette i faglige stillinger, og ikke som før i alle stillinger. Dette er begrunnet i at det på store institusjoner vil kunne være en vesentlig arbeidsbelastning for styret dersom det også skal tilsette i tekniske og administrative stillinger.

Til § 4 Høyskoleråd

Begrepet «faglig ansatte» blir nå benyttet istedenfor begrepet «undervisningspersonalet». Ved å bruke begrepet faglig ansatte blir det presisert at ansatte i forskerstillinger eller kombinerte stillinger skal regnes med i forhold til kravet om flertall.

Til § 5 Faglig ansatte

Se merknaden til § 4

Til § 6 Studieplaner og eksamen

Studieplaner blir godkjente som ledd i vurderingen av tildeling av eksamensrett. Høyskoler som får institusjonsakkreditering etter ny § 10 a vil kunne få myndighet til selv å fastsette og endre sine studieplaner.

Høyskolen gis med dette rett til selv å fastsette eksamensreglement, jf. den generelle bestemmelse om rett til å fastsette reglementer i § 3. Det presiseres at styret skal fastsette slikt reglement. Det presiseres videre at eksamensreglementer for private høyskoler skal følge de samme hovedprinsipper som er nedfelt i universitets- og høgskoleloven, slik at studenter er sikret tilsvarende rettigheter.

Når det gjelder klage på sensur, vises det til lovens §§ 14 og 14 a, hvor det er fastsatt regler om når forvaltningslovens regler gjelder og om klageadgang ved private høyskoler. På samme måte som ved statlige institusjoner blir det gjennomført et skille mellom klage på sensur og klage over formelle feil ved eksamen. Klage over sensur skal, på samme måte som i dag, behandles etter regler som i alt vesentlige svarer til ordningen ved statlige institusjoner. Slike regler innarbeides i høyskolens eksamensreglement. Klage over formelle feil ved eksamen følger reglene i forvaltningsloven, med de særregler som følger av § 14 a.

Til § 7 Opptak av studenter

For statlige institusjoner legger lov om universiteter og høyskoler myndighet til å fastsette spesielle opptakskrav og å gjøre unntak fra kravet om generell studiekompetanse til departementet. Endringen innebærer at departementet, i stedet for Kongen, får denne myndigheten også når det gjelder private høyskoler.

§ 7 tredje ledd oppheves som følge av forslaget om å innføre klagenemnd, jf. ny § 14 a.

Til § 8 Utvisning

Bestemmelsen oppheves som følge av nye bestemmelser om dette i § 10 i.

Til § 9 Godkjennelse av eksamener og grader

Til første ledd: Dette leddet er nytt og legger myndighet til å vurdere søknader om godkjenning av enkeltstudier til det nye organet for akkreditering og evaluering som er foreslått opprettet med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler. Departementet gis hjemmel til å fastsette saksbehandlingsforskrift. Det forutsettes at forskriften kun skal omhandle saksbehandlingsregler, og ikke stille krav til institusjonene ut over de generelle vilkårene for godkjenning som fremgår av kap. 2.

Til andre ledd: Den myndighet som per i dag ligger i departementet til å gi eksamensrett for enkeltstudier blir lagt til organ som nevnt ovenfor. Kongen skal som i dag tildele rett til tildeling av grad. Denne myndighetsfordelingen gjelder også for eksamensrett etter tredje ledd.

I andre ledd foreslås også en teknisk endring, slik at det vises til lov om universiteter og høyskoler, og ikke til den opphevede lov om universiteter og vitenskapelige høyskoler.

§ 9 første ledd andre punktum ble ved en inkurie fjernet ved lov 16. juni 1989. nr. 77 om universiteter og vitenskapelige høyskoler. Andre punktum er nå tatt inn igjen i paragrafen, som nytt andre punktum i § 9 andre ledd.

Til femte ledd: Henvisningen til lov om universiteter og høyskoler er oppdatert i tråd med endringer foreslått i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002).

Til § 10 Titler

Begrepet enerett er endret til rett. Endringen gjør det klart at dersom andre private eller statlige institusjoner ønsker å tilby tilsvarende tittel, så er ikke privathøyskoleloven til hinder for det. Dersom en høyskole med rett til å tildele en bestemt tittel skulle kunne hindre andre å tilby tilsvarende tittel, ville det kunne få store konsekvenser for utviklingen av høyere utdanning i Norge. Det vil også kunne virke tilfeldig om den institusjon som først fikk tildelt sin eksamensrett skulle få enerett, selv om også andre var inne i en søknadsprosess. Innen statlig sektor er det heller ingen enerett.

Til § 10 a Akkreditering av institusjoner

Til første ledd: Myndighet til å vurdere søknader om akkreditering legges til organ for akkreditering og evaluering jf. lov om universiteter og høyskoler §§ 12 og 13. Akkreditering forutsetter at institusjonen må oppfylle de vilkår som blir fastsatt i forskrift jf. fjerde ledd.

Til andre ledd: Spørsmålet om rett til bruk av en av betegnelsene nevnt i andre ledd avgjøres av Kongen. Dette innebærer at vedtak om institusjonsbetegnelse blir fattet på samme nivå for statlige og private utdanningsinstitusjoner, jf. lov om universiteter og høyskoler § 1 nr. 2, jf. også § 10 c om vern av betegnelsene.

Til tredje ledd: Kontroll av institusjonenes systemer for kvalitetssikring foreslås som en hovedoppgave for organ for akkreditering og evaluering etter lov om universiteter og høyskoler, jf. § 13 nr. 1 bokstav a. Institusjonene er derfor forpliktet til å ha slike ordninger. Studentevaluering av undervisningen og andre elementer i utdanningen skal alltid inngå som en systematisk del av disse systemene. Institusjonene skal gis en rimelig frist til å utvikle slike systemer før ordningen trer i kraft for fullt.

Til fjerde ledd: Departementet kan fastsette vilkår for institusjonsakkreditering i forskrift. Disse krav forutsettes å være strengere enn de krav som fremgår av privathøyskoleloven kap. 2. Det må være en grunnleggende forutsetning for å bli akkreditert at høyskolen har en faglig bærekraft på linje med sammenliknbare statlige institusjoner. Det kan f.eks. stilles strengere krav om representasjon fra faglig tilsatte og studenter i styret ved akkreditert høyskole enn ved høyskoler som bare har eksamensrett etter § 9.

Kriteriene for godkjenning vil måtte ha et noe forskjellig innhold, avhengig av hvilke institusjonstype det søkes godkjenning som. Kriteriene må fastsettes i tråd med det som fastsettes for endring av institusjonskategori med hjemmel i § 13 i lov om universiteter og høyskoler.

Saksbehandlingsregler for organet og regler om klageadgang vil bli fastsatt med hjemmel i denne bestemmelse, samt etter lov om universiteter og høyskoler § 12 nr. 3 og § 13 nr. 4.

Institusjonene vil hele tiden måtte videreutvikle utdanningstilbudene og læringsmiljøet. Dette vil være ressurskrevende for institusjonene, men vil sikre god kvalitet på utdanningstilbudene. Det vil være en oppgave for det nye organet for akkreditering og evaluering å foreta evalueringer.

Dersom det påvises vesentlige negative avvik i forhold til de forutsetninger som lå til grunn for godkjenningen, skal det settes opp en frist for å rette opp forholdene. Om fristen ikke overholdes, skal høyskolen miste godkjenningen, jf. lov om universiteter og høyskoler § 13 nr. 2. Det vises for øvrig til § 28 om tilsyn.

Til § 10 b Faglige fullmakter

Til første ledd: Institusjoner som får akkreditering som universitet, vitenskapelig høyskole eller akkreditert høyskole får myndighet til å etablere fag, emner og emnegrupper på lavere grads nivå. Institusjonene fastsetter også hvilke fag, emner og emnegrupper som skal inngå i slike grader. Institusjoner som kan tildele doktorgrad bestemmer selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen kan tilby, og som skal inngå i grunnlaget for øvrige grader eller yrkesutdanninger fastsatt med hjemmel i § 9, innenfor de fagområder hvor de kan tildele doktorgrad.

En institusjon som vil etablere studier på høyere grads nivå eller doktorgradsnivå i fagområder de ikke har rett til å tildele doktorgrad, kan søke departementet om dette.

Til andre ledd: For private høyskoler som blir akkreditert høyskole og som kun har studietilbud innenfor ett eller noen få fagområder, kan fullmakten avgrenses til å gjelde innenfor dette eller disse områdene. En privat høyskole med større bredde kan få fullmakter også i bredden. Organ som nevnt i § 10 a første ledd avgjør innenfor hvilke fagområder den enkelte institusjon skal få utvidete fullmakter.

Til tredje ledd: Institusjoner som blir akkreditert i en av kategoriene etter § 10 a har i første og annet ledd fått utvidede faglige fullmakter. I tillegg kan de gis fullmakt til godkjenning av grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under lov om private høyskoler eller lov om universiteter og høyskoler, jf. § 48 i lov om universiteter og høyskoler, og fullmakt til fritak for eksamen eller prøve, jf. § 49 i lov om universiteter og høyskoler, ut over den fullmakt de ved ny § 10 d har fått til å gi fritak. Utvidede faglige fullmakter etter tredje ledd skal reguleres av departementet i forskrift.

Til fjerde ledd: Bestemmelsens fjerde ledd gir departementet rett til å bestemme at en grad skal inneholde bestemte emner inntil 20 studiepoeng. Dette gir blant annet hjemmel til at departementet kan kreve at en lavere grad skal omfatte emner tilsvarende examen philosophicum (med et omfang av 10 studiepoeng) og examen facultatum (med et omfang av til sammen 10 studiepoeng). Institusjonene bestemmer når i studiet dette elementet skal tas. Som det fremgår av første ledd er det institusjonene selv som fastsetter eventuelle andre krav til innhold i lavere grad. Departementet forutsetter at alle utdanninger inneholder elementer av etiske, forskningsmetodiske og vitenskapsteoretiske emner knyttet til utdanningens formål og egenart, også der departementet ikke har benyttet denne hjemmelen til å stille krav om slike emner.

Til femte ledd: Departementet gis her fullmakt til å fastsette forskrift om krav til mastergrad og om omfanget av selvstendig arbeid i høyere grad. Forskrift om mastergrad skal bidra til å sikre det faglige nivået i høyere grad.

Til sjette ledd: Betegnelsen rammeplan benyttes om en sentralt fastsatt felles ramme for det faglige innholdet i visse utdanninger. Rammeplaner beskriver utdanningens mål, innhold, organisering og praksisopplæring. Nasjonale rammeplaner er i første rekke fastsatt for flerårige yrkesrettede utdanninger som ingeniørutdanning, lærerutdanning og helsefagutdanninger.

Til sjuende ledd: Studieplanen skal fastsette mål, innhold, organisering, eventuelle krav til praksisopplæring og vurderingsform for utdanningen. Spørsmålet om i hvilken utstrekning et fag eller emne skal inneholde elementer av obligatoriske kurs og praksis, må avgjøres etter faglig vurdering av styret eller det organ styret bestemmer. Det må gjøres klart for studenten hvilke vurderinger som teller med i den endelige karakteren for en utdanning og som kan påklages jf. §§ 6 og 14.

Til åttende ledd: Bestemmelsen innebærer at departementet kan trekke tilbake institusjonens myndighet til å etablere nye studier dersom systemene for kvalitetssikring ikke er tilfredsstillende, se også merknaden til § 10 a fjerde ledd.

Til § 10 c Rett til bruk av institusjonsbetegnelse

Bestemmelsen innebærer at betegnelsene «akkreditert høyskole», «vitenskapelig høyskole» og «universitet» blir vernet. Det er i dag én privat høyskole med «vitenskapelig» i navnet, men dette benyttes bare som en undertittel. Departementet forutsetter at bruken av betegnelsen «vitenskapelig høyskole» opphører, dersom denne høyskolen ikke ønsker eller får institusjonsgodkjenning som vitenskapelig høyskole.

Det er åpnet for å dispensere fra denne forbudsbestemmelsen etter søknad. Dette kan være aktuelt for etablerte sammensatte betegnelser som for eksempel «Folkeuniversitetet». Departementet vil i forbindelse med dispensasjonssøknader ikke foreta en kvalitetsvurdering av institusjonen, men kun vurdere om bruk av betegnelsen bør tillates.

Kap. 3a Studentenes rettigheter og plikter

Til § 10 d Fritak for eksamen eller prøve

Bestemmelsen gjør det mulig for studenter å få fritak for eksamen eller prøve dersom det godtgjøres at tilsvarende eksamen eller prøve er avlagt tidligere.

Departementet har godkjent at enkelte private høyskoler gir slikt fritak, men ordningen gjøres nå generell. Fritaksadgangen er noe snevrere enn ved statlige institusjoner, ved at det bare kan gis fritak for eksamener eller prøver avlagt ved statlig institusjon eller for eksamen godkjent etter privathøyskoleloven § 9 eller prøve som inngår i slik eksamen, eller eksamen gitt i medhold av institusjonsakkreditering jf. §§ 10 a og 10 b.

Til § 10 e Annullering av eksamen eller prøve

Bestemmelsen er i alt vesentlig identisk med § 54 i lov om universiteter og høyskoler. Formuleringen «styret selv» betyr her at myndighet til annullering ikke kan delegeres til en enkeltperson eller et annet organ ved høyskolen. Annullering av godkjenning av kurs er aktuelt hvor dette er obligatorisk eller gir annen form for eksamens- eller prøvemessig uttelling. Det er ikke meningen at denne bestemmelsen skal åpne opp for bredere straffereaksjoner hvor man annullerer også andre eksamener på mistanke eller av preventive grunner. Det er heller ikke adgang til å straffe andre på denne måten, for eksempel ved å annullere eksamener for en som har stilt sitt navn til rådighet for en annen ved et lukket studium.

Bestemmelsens første ledd sier at styret kan annullere. Selv om det er påvist forhold som medfører at sensurvedtak i utgangspunktet ville måtte ansees som ugyldig, vil den tid som er gått sammen med forholdets art og omfang, kunne tilsi at vedtaket blir stående. Dette er det adgang til. Av tredje ledd fremgår det at adgangen til annullering ikke foreldes.

I fjerde ledd er det, på samme måte som i lov om universiteter og høyskoler, lagt inn en selvstendig eksplisitt tvangsfullbyrdelsesbestemmelse. Vedtak om annullering vil være tvangsgrunnlag så snart vedtaket er endelig.

Til § 10 f Studentenes læringsmiljø

Bestemmelsen er i alt vesentlig tilsvarende gjeldende § 44 nr. 1 i lov om universiteter og høyskoler, og slår fast at høyskolens styre har det overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø, og at institusjonens ledelse i samarbeid med studentsamskipnaden, skal legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden ved lærestedet. I dette ligger bl.a. at høyskolens ledelse har ansvar både for ytre fysiske forhold som undervisningslokaler, kantineforhold, lesesaler, bibliotek m.m., men også for måten institusjonen organiserer sin undervisning og veiledningstjeneste.

I lov om studentsamskipnader fremgår det at alle statlige institusjoner skal knyttes til en samskipnad. Private høyskoler kan unntas fra dette, men det forutsetter at høyskolen selv har organisert velferdstilbud på annen måte.

Bestemmelsens formål er mellom annet å gi en viktig signaleffekt og gi økt bevissthet om sammenhengen mellom et godt læringsmiljø og studieeffektivitet/studiekvalitet.

Til § 10g Studentorgan

Etter departementets syn er det viktig at studentene får en mulighet til å delta som en aktiv part i styringen av høyskolen. Derfor bør de samme hensyn legges til grunn ved avgjørelse av saker som angår studentene ved private høyskoler som ved statlige universiteter og høyskoler. Bestemmelsen i lov om universiteter og høyskoler, om rett til å opprette organ ved den enkelte avdeling og grunnenhet, blir ikke direkte innført for private høyskoler, da privat-høyskoleloven ikke krever at høyskolen skal ha flere styringsnivåer.

Annet ledd slår fast at høyskolen skal legge forholdene til rette for studentorganet. Tilfredsstillende arbeidsforhold er en forutsetning for at organet skal kunne fungere slik det er lagt opp til i loven. I bestemmelsen ligger at institu-

sjonen i samråd med studentorganet mellom annet må vurdere behovet for lokaliteter og kontorutstyr.

En ordning med formelle studentorgan vil ikke alltid være hensiktsmessig, enten fordi høyskolen har svært få studenter, eller fordi andre former for samarbeid mellom studentene og institusjonens ledelse er mer praktisk. Det er derfor (på samme måte som ved statlige institusjoner) opp til studentene å avgjøre om de selv vil opprette et formelt studentorgan. Der det ikke er opprettet et formelt studentorgan, skal institusjonen sørge for at studentene blir hørt gjennom andre ordninger.

Til § 10 h Studenters taushetsplikt

Bestemmelsen er identisk med gjeldende § 41 i lov om universiteter og høyskoler. Spørsmålet om taushetsplikt vil kunne oppstå særlig innen helse- og sosialfaglige utdanninger og pedagogiske fag, men kan også forekomme ved praktisk rettet undervisning eller avhandlingsskriving i andre fag. Det er til dels uklart hvor langt de alminnelige taushetspliktregler fanger opp slike forhold, og hvilke regler som i tilfelle gjelder.

Denne bestemmelsen er en selvstendig hjemmel for taushetsplikt under straffansvar (jf. straffelovens §§ 121 og 144), og gir studenten den samme taushetsplikt som de som arbeider på vedkommende fag- eller forvaltningsområde, altså som sykepleier, sosial- eller barnevernsarbeider, lærer og førskolelærer m.m. Institusjonen har plikt til å veilede studentene om den taushetsplikt de har, og må forelegge dem en taushetsplikterklæring til underskrift, både av informasjons- og av notoritetshensyn. Det er ikke noe vilkår for taushetsplikt at en slik erklæring er underskrevet, men hvis ikke studenten har fått adekvat informasjon, vil dette selvsagt være et moment ved vurderingen av hvilke sanksjoner som kan anvendes overfor brudd på taushetsplikten. Det vises til at brudd på slik taushetsplikt også skal kunne være grunnlag for utestenging fra institusjonen i inntil 3 år, jf. § 10 i.

Til § 10 i Bortvisning. Utestenging.

Paragrafen er i alt vesentlig identisk med § 42 i lov om universiteter og høyskoler. Det er naturlig at det er de samme kriterier som gjelder for utvisning ved private høyskoler som ved universiteter og statlige høyskoler. På samme måte som etter lov om universiteter og høyskoler er det først og fremst tale om bestemmelser som skal sikre tilfredsstillende ro og orden for medstudenter og andre, samt bestemmelser som skal sikre liv og helse for grupper som kommer i kontakt med studentene. Et unntak fra dette er tredje ledd, hvor det heter at en student som har fuskert ved eksamen kan utestenges og fratras retten til å gå opp til eksamen for en viss periode.

Til første ledd: Denne bestemmelsen tar sikte på et tallmessig ganske lite antall situasjoner, som imidlertid kan skape betydelige problemer. Det dreier seg om personer med aggressiv eller plagsom opptreden som ødelegger arbeidsmiljøet for medstudenter og tilsatte. Bortvisning er ment å være et mildere og mer nyansert virkemiddel enn fullstendig utestenging fra institusjonen. Bortvisning kan begrenses til de områder eller sammenhenger hvor problemadferden forekommer, fra bestemte forelesninger, fra undervisning i sin alminnelighet, fra lesesalene, fra hele institusjonens område m.m. Bortvisning

innebærer ikke at studenten ikke kan gå opp til eksamen, med mindre bortvisningen gjelder obligatorisk undervisning som er et krav for å kunne gå opp til eksamen.

Til andre ledd: Her er det tale om så grove overtredelser at det må kunne reageres med fullstendig utestenging fra studiet for et tidsrom som er tilpasset forgåelsens grovhet. Hensikten er å sikre at visse (i denne sammenheng) svake grupper har det samme vern mot overtredelser som de har i forhold til profesjonelle yrkesutøvere. De forgåelser det her er tale om, er så grove at det ikke vil være riktig å oppstille noe krav om gjentatt forhold eller skriftlig advarsel. Men styret forutsettes å ta tilbørlig hensyn til om det er tale om et enkeltstående forhold som kan tilskrives helt spesielle omstendigheter, eller om det er tale om graverende opptreden som avspeiler alvorlig svikt i dømmekraft eller ansvarsfølelse. Heller ikke her innebærer utestenging tap av retten til å gå opp til eksamen, men utestenging fra obligatorisk praksis kan føre til at studenten ikke oppfyller kravene til å gå opp til eksamen.

Til tredje ledd: Ettårsfristen for tap av retten til å gå opp til eksamen regnes fra endelig vedtak er truffet. Det er med andre ord tale om tap av muligheten til å avlegge eksamen i inntil to semestre.

Til femte ledd: Studentenes rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson, og kravet om at utgiftene dekkes av institusjonen kan påføre institusjonen ikke ubetydelige utgifter, og vil også kunne medføre betydelig merarbeid. Her er imidlertid hensynet til studentenes rettssikkerhet avgjørende.

Til § 10 j Utestenging fra klinisk undervisning eller praksisopplæring grunnet straffbare forhold

Bestemmelsen svarer i hovedsak til § 42 a i lov om universiteter og høyskoler.

På samme måte som for statlige institusjoner er det ikke høyskolen selv som avgjør om politiattest skal kreves eller ikke. En plikt til å fremlegge politiattest må fremkomme i forskrift gitt med hjemmel i loven, og departementet tar sikte på å fastsette en felles forskrift for statlige og private institusjoner.

Eksempler på aktuelle utdanninger er allmennlærerutdanning, førskolelærerutdanning og helsefaglige utdanninger.

Kravet til tilfredsstillende politiattest kan variere for de ulike utdanninger. Av attesten skal det bare fremgå opplysninger om de straffbare forhold som kan føre til nektelse av å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring ved den enkelt utdanning. Det beror på forskriften hvilke lovbestemmelser det vil gjelde.

Til andre ledd: Ordlyden innebærer et unntak fra bestemmelsene i strafferegistreringsloven § 6 første ledd ved at også siktelse og tiltale skal fremkomme på politiattesten. Frafalte siktelser eller tiltaler vil ikke fremkomme.

Strafferegistreringsloven angir grenser for hvor lenge ulike straffbare forhold normalt skal framgå av politiattest. Bestemmelsen i siste punktum innebærer at dom for seksuelle overgrep mot barn alltid skal fremgå av attesten for den som skal ha praksisopplæring i barnehage eller grunnskole.

Studenter som misbruker eller omsetter narkotika eller medikamenter kan utgjøre en fare for f.eks. pasienter på sykehus. Opplysninger om straffbare

forhold kan føre til at studenten nektes å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring.

Til femte og sjette ledd: Det er den nasjonale nemnda som skal avgjøre om studenten skal nektes retten til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring. Institusjonens styre skal bare gi uttalelse og oversende saken til den nasjonale nemnda i de tilfeller der det på politiattesten framkommer straffbare forhold som nevnt i forskriften. Den nasjonale nemnda er etter lovens ordlyd gitt en viss adgang til å utøve skjønn. Momenter av betydning kan være arten av det straffbare forhold, hvordan opplæringen er organisert, og hvor langt tilbake i tid det straffbare forhold ligger. Når de som er dømt for seksuelle overgrep mot barn for alltid er utelukket fra arbeid i barnehage, vil det samme måtte gjelde for studenter i praksis. Nemndsbehandling vil sikre likebehandling av studenter ved ulike institusjoner.

Vedtaket om at en student er nektet rett til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring, gjelder bare denne del av studiet, ikke teoretisk undervisning. I realiteten vil det for studenten innebære at hun/han ikke kan fullføre studiet. Studenten vil imidlertid kunne fortsette eller søke om opptak på ny hvis tilfredsstillende politiattest kan fremlegges, for eksempel som følge av at siktelse frafalles.

Til åttende ledd: Bestemmelsen om dekning av advokatutgifter gjelder tilsvarende jf. merknaden til § 10 i.

Til niende ledd: Myndigheten til å fastsette forskrifter er lagt til Kongen. Det forutsettes at det må gjøres et grundig utredningsarbeid i forhold til hvilke straffbare forhold som kan medføre utestenging for de ulike typer utdanninger.

Kap. 6 Forskjellige bestemmelser

Til § 11 Spesielle vilkår:

De regionale høyskolestyrene som var nevnt som «høringsinstans» i tredje ledd ble nedlagt i forbindelse med sammenslåingen av de statlige høyskolene i 1994. Departementet ønsker ikke å lovfeste at andre organ skal uttale seg i slike saker, men vil innhente råd og uttalelser fra institusjoner eller andre instanser ut fra en vurdering av hva som er naturlig i den enkelte sak.

Til § 14 Forvaltningsloven:

Paragrafen fastslår når forvaltningsloven skal komme til anvendelse. Bestemmelsen gjelder likt for alle studier som enten har eksamensrett eller statsstøtte.

Til § 14 a Klagenemnd.

Private høyskoler vil, i den grad de fatter enkeltvedtak etter forvaltningsloven, regnes som ett forvaltningsorgan. Klager over enkeltvedtak ved private høyskoler skulle derfor i utgangspunktet behandles av departementet. Ved siden av studentenes behov for å få prøvet sin sak på ny, ser departementet at det er ønskelig at private høyskoler beholder en stor grad av selvstyre. Det blir derfor lovfestet at private høyskoler skal opprette en egen klagenemnd. Klage-

nemnda vil, i den grad det er bestemt i privathøyskoleloven, eller etter vedtak fra styret, behandle klager som ellers ville bli avgjort av departementet.

Utover saker som er eksplisitt nevnt i første ledd, kan styret bestemme at klagenemnda skal behandle andre saker som blir påklaget av studentene.

Siden mange private høyskoler er svært små, er det åpnet for at klagenemnda skal kunne ha kun tre medlemmer. Nemnda må ha minst ett studentmedlem. Leder av klagenemnda skal oppfylle de lovbestemte krav til lagdommere. Det betyr at vedkommende må være norsk statsborger som ikke er fradømt stemmeretten, være vederheftig, ha juridisk embetseksamen og være over 25 år, jf. domstolloven §§ 53 og 55. Videre fremgår det at medlem av styret eller høyskolens eier ikke kan være medlem av klagenemnda.

Utdannings- og forskningsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 11. juli 1986 nr. 53 om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 11. juli 1986 nr. 53 om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endringer i lov 11. juli 1986 nr. 53 om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler

I

I lov 11. juli 1986 nr. 53 om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler gjøres følgende endringer:

Lovens navn endres til *Lov om private høyskoler (privathøyskoleloven)*

Overskriften til Kap. 1 skal lyde:

Kap. 1. Formål og virkeområde

§ 1 nytt annet ledd skal lyde:

Loven skal også bidra til å sikre studenter ved slike private høyskoler tilfredsstillende vilkår.

§ 2 skal lyde:

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for de private høyskoler som *har institusjonsakkreditering*, får statlig tilskudd, eller gir eksamen godkjent etter denne lov.

Overskriften til kap. 2 skal lyde:

Kap. 2. Generelle vilkår for eksamensrett, institusjonsakkreditering eller statstilskudd

§ 3 fjerde ledd skal lyde:

Styret fastsetter de reglementer og instruksjoner som skal gjelde på høyskolen og ansetter personale *i faglige stillinger*.

§ 4 tredje ledd skal lyde:

Et flertall av medlemmene skal være *faglig ansatte*. De øvrige ansatte og studentene skal ha minst ett medlem hver. Høyskoleeieren fastsetter fordelingen på gruppene.

§ 5 skal lyde:

§ 5. *Faglig ansatte*

Faglig ansatteved høyskolen må ha faglige kvalifikasjoner på samme nivå som tilsatte i faglige stillingerved statlige høyskoler og universiteter.

§ 6 skal lyde:

§ 6. *Studieplaner og eksamen*

Høyskolen må drive sin virksomhet etter *studieplaner* godkjent av organ som nevnt i lov om universiteter og høyskoler § 12.

Høyskolens styre fastsetter eksamensreglement jf. § 3, herunder regler om klage på sensur. Reglementet skal i alt vesentlig svare til ordningen for statlige universitets- og høyskoleeksamener.

§ 7 andre ledd skal lyde:

Den studieforberevende utdannelse skal i omfang og nivå i alt vesentlig svare til kravene ved statlige universiteter og høyskoler. Når særlige hensyn taler for det, kan departementet gjøre unntak fra denne bestemmelse.

§ 7 tredje ledd oppheves.

§ 8 oppheves.

Overskriften til kap. 3 skal lyde:

Kap. 3. Godkjennelse og akkreditering

§ 9 skal lyde:

§ 9. Godkjennelse av eksamener og grader

Organ som nevnt i lov om universiteter og høyskoler § 12 vurderer søknader om godkjennelse av eksamener og grader. Departementet gir forskrift om saksbehandlingen.

Når kravene i kap. 2 er tilfredsstillt og det godtgjøres faglig jevnghed, skal en privat høyskoles eksamen eller grad godkjennes som universitets eller høyskoleeksamen eller - grad fastsatt med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler. Godkjennelse kan gis også om deler av utdanningen er fra en annen institusjon.

Andre eksamener og grader kan godkjennes når de er faglig på nivå med dem som er fastsatt med hjemmel i loven nevnt i andre ledd.

Organ som nevnt i første ledd gir godkjennelse for eksamener, mens Kongen gir godkjennelse for grader etter denne bestemmelse.

For høyskole som får godkjent *eksamen* etter andre eller tredje ledd, kan Kongen bestemme at lov om universiteter og høyskoler § 42 bok kap. 10a, helt eller delvis skal gjelde tilsvarende.

Kongen kan gi forskrift om oppnevning av sensorer.

§ 10 skal lyde:

§ 10. Titrer

Eksamen eller grad godkjent etter § 9 andreledd gir rett til å bruke tilsvarende tittel.

For eksamen eller grad godkjent etter § 9 tredjeledd kan Kongen gi rett til annen tittel.

Den som forsettelig eller uaktsomt brukertittel uten slik rett, alene eller som del av en tittel, straffes med bøter.

Ny § 10 a skal lyde:

§ 10 a. Akkreditering av institusjoner

Private høyskoler kan søke organ som nevnt i lov om universiteter og høyskoler § 12 om akkreditering av institusjonen.

Kongen kan gi høyskoler som blir akkreditert etter første ledd, rett til å bruke betegnelsen akkreditert høyskole, vitenskapelig høyskole eller universitet.

Høyskoler som blir akkreditert etter første ledd skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring. Studentevalueringer skal inngå i systemene for kvalitetssikring. Departementet kan fastsette forskrift.

Departementet fastsetter forskrift om saksbehandling og klageadgang, vilkår for akkreditering etter første ledd og fastsetting av standarder som skal legges til grunn for akkrediteringen.

Ny § 10 b skal lyde:

§ 10 b. Faglige fullmakter for akkrediterte institusjoner - fag, emner og emnegrupper. Rammeplan. Studieplan.

Private høyskoler som blir akkreditert som universitet, vitenskapelig høyskole eller akkreditert høyskole med hjemmel i § 10a, bestemmer selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen kan tilby, og som skal inngå i grunnlaget for lavere grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 9. Innenfor de fagområder der de kan tildele doktorgrad, bestemmer de selv hvilke fag, emner og emnegrupper som institusjonen kan tilby, og som skal inngå i grunnlaget for øvrige grader eller yrkesutdanninger fastsatt med hjemmel i § 9. For fagområder der de ikke kan tildele doktorgrad, fastsetter departementet slike bestemmelser.

For private høyskoler som blir akkreditert høyskole jf. § 10a, kan fullmaktene etter første ledd avgrenses til lavere grads nivå innenfor de fagområder de er akkreditert for å tilby. Organ som nevnt i § 10a første ledd avgjør hvilke fullmakter den enkelte institusjon skal få.

Private høyskoler som blir akkreditert etter § 10a, kan få fullmakter etter §§ 48 og 49 i lov om universiteter og høyskoler. Departementet kan fastsette forskrift.

Departementet kan fastsette at bestemte emner inntil 20 studiepoeng skal inngå i en grad.

Departementet kan fastsette forskrift om krav til høyere grad og om omfang av selvstendig arbeid i høyere grad.

Departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger.

Styret fastsetter studieplan for det faglige innholdet i studiene, herunder bestemmelser om obligatoriske kurs, praksis og lignende og om vurderingsformer.

Myndighet gitt etter første ledd kan trekkes tilbake av departementet dersom institusjonene ikke har tilfredsstillende systemer for kvalitetssikring, jf. § 10a tredje ledd og lov om universiteter og høyskoler § 13 nr. 1.

Ny § 10 c skal lyde:

§ 10 c. Rett til bruk av institusjonsbetegnelse

Med unntak av institusjoner som omfattes av lov om universiteter og høyskoler § 1, kan bare institusjon som har fått godkjenning som vitenskapelig høyskole eller universitet etter § 10a benytte slik betegnelse. Betegnelsen akkreditert høyskole kan bare benyttes av institusjon som har fått godkjenning etter § 10a.

Kongen kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av institusjonsbetegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av å ha slik godkjenning, eller som er egnet til å forveksles med en betegnelse nevnt i første ledd.

Departementet kan etter søknad gi dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelse nevnt i første ledd.

Den som i strid med første og andre ledd forsettlig eller uaktsomt bruker en vernet institusjonsbetegnelse, straffes med bøter.

Nytt kapittel 3A skal lyde:

Kap. 3A Studentenes rettigheter og plikter

§ 10 d. Fritak for eksamen eller prøve

Fritak for eksamen eller prøve skal gis når det godtgjøres at tilsvarende eksamen eller prøve er avlagt ved statlig universitet eller høyskole, eller ved privat høyskole når eksamen er godkjent etter § 9, eller gitt i medhold av institusjonsakkreditering jf. §§ 10a og 10b.

§ 10 e. Annullering av eksamen eller prøve

Styret selv kan annullere eksamen eller prøve, eller godkjennelse av kurs, hvis studenten

–a) ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden har skaffet seg adgang til å gå opp til vedkommende eksamen eller prøve eller til å delta i vedkommende kurs, eller

–b) har forsøkt å fuske eller forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket ved avleggelse av, eller forut for endelig sensur av vedkommende eksamen eller prøve eller under gjennomføringen av vedkommende kurs.

Styret selv kan annullere fritak for eksamen eller prøve, jf. § 10d, hvis studenten har oppnådd dette ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden.

Vedtak om annullering etter første eller andre ledd kan påklages til klagenemnd, jf. § 14a.

Adgang til annullering foreldes ikke.

Etter avgjørelse om annullering pliktes eventuelle vitnemål eller karakterutskrift tilbakelevert høyskolen. Bli ikke vitnemålet eller karakterutskriften tilbakelevert i rett tid, kan høyskolen kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene i tvangsfyllbyrdelsesloven kap, 13.

Hvis vitnemålet kan danne grunnlag for autorisasjon for yrkesutøving, skal høyskolen gi melding om annullering til vedkommende myndighet.

§ 10 f. Studentenes læringsmiljø

Styret har det overordnede ansvar for studentens læringsmiljø. Høyskolens ledelse skal, i samarbeid med studentsamskipnaden, legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet. Dersom høyskolen ikke er knyttet til en studentsamskipnad, har styret ansvar som nevnt i andre punktum alene.

§ 10 g. Studentorgan

Studentene ved høyskolen kan opprette et studentorgan for å ivareta studentenes interesser og fremme studentenes synspunkter overfor høyskolens styre og/eller råd.

Høyskolen skal legge forholdene til rette slik at studentorganet kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte.

Studentorganet skal høres i alle saker som angår studentene.

§ 10 h. Studenters taushetsplikt

En student som i studiesammenheng får kjennskap til noens personlige forhold, har taushetsplikt etter de regler som gjelder for yrkesutøvere på vedkommende livsområde. Høyskolen skal utarbeide taushetsplikterklæring som må underskrives av de studenter dette er aktuelt for.

§ 10 i. Bortvisning. Utestenging

En student som tross skriftlig advarsel fra styret gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved høyskolen ellers, kan etter vedtak av styret bortvises fra nærmere bestemte områder ved høyskolen for inntil ett år. Hvis en student etter skriftlig advarsel fra styret fortsatt ikke respekterer slik bortvisning, kan styret utestenge ham eller henne fra studiet inntil ett år.

En student som grovt klanderverdig har opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse for pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som studentene har å gjøre med som del i klinisk undervisning eller praksisopplæring, eller som gjør seg skyldig i grove brudd på taushetsplikt eller i grovt usømmende opptreden overfor disse, kan etter vedtak av styret utestenges fra studiet inntil 3 år. Høyskolen skal informere Sosial- og helsedirektoratet om utestenging etter dette alternativ når det gjelder studenter som følger utdanninger som kan utløse rett til autorisasjon etter helsepersonelloven § 48 første ledd.

En student som har opptrådt slik som beskrevet i § 10e første ledd, litra a eller b, kan etter vedtak av styret utestenges fra høyskolen og fratras retten til å gå opp til eksamen i inntil ett år.

Vedtak om bortvisning eller utestenging treffes av styret selv med minst to tredelers flertall.

Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak om bortvisning eller utestengning er reist, eventuelt fra skriftlig advarsel etter første ledd er gitt. Utgiftene ved dette dekkes av høyskolen.

§ 10 j. Utestenging fra klinisk undervisning eller praksisopplæring grunnet straffbare forhold

I studier der studenter kommer i kontakt med pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring, kan det kreves at studentene legger fram politiattest ved opptak til studiet.

Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep, grove voldsforbrytelser eller straffbare forhold vedrørende besittelse av og bruk eller omsetning av narkotiske stoffer eller medikamenter. Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse tilsvarende for studenter som deltar i praksisopplæring eller klinisk undervisning.

Den som er dømt for forhold som innebærer at hun eller han må anses som uskikket til å delta i arbeid med pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning hvor slik deltakelse må anses som uforsvarlig på grunn av den kontakt studenten får med disse i denne forbindelse.

Den som er siktet eller tiltalt for straffbare forhold som omtalt i andre ledd, jf. niende ledd, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning til rettskraftig dom foreligger eller saken er henlagt, hvis dette er nødvendig av hensyn til sikkerhet eller behandlingsmiljø for pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som studenten vil komme i kontakt med i denne forbindelse.

En nasjonal nemnd oppnevnt av departementet avgjør, etter uttalelse fra styret, om studenten skal nektes retten til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring.

Forvaltningsloven § 42 gjelder tilsvarende. Nemnda skal ha fem medlemmer. Lederen skal oppfylle kravene til lagdommer, og to av medlemmene skal oppnevnes etter forslag fra studentenes organisasjoner.

Departementet er klageinstans for nemndas vedtak.

§ 10i femte ledd gjelder tilsvarende.

Kongen gir forskrifter om hvilke studier som skal omfattes av første ledd, om hvilke straffbare forhold som kan føre til utestenging, og om saksbehandlingen.

§ 11 annet og tredje ledd oppheves.

§ 14 skal lyde:

§ 14. Forvaltningsloven

Bestemmelsene om taushetsplikt i forvaltningsloven 10. februar 1967 §§ 13 til 13e gjelder ved behandling av saker etter denne lov.

Avgjørelse om opptak av studenter, bortvisning og utestengning etter § 10i, fritak for eksamen eller prøve etter § 10d og annullering av eksamen eller prøve eller godkjenning av kurs etter § 10e regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Det samme gjelder avgjørelse i sak om klage over formelle feil ved eksamen.

Ny § 14 a skal lyde:

§ 14 a. Klagenemnd

Høyskolen skal opprette en klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak som nevnt i § 14, og, etter styrets bestemmelse, andre klagesaker for studentene.

Klagenemnda skal ha 3 eller 5 medlemmer med personlige varamedlemmer. Leder og varamedlem for leder skal fylle de lovbestemte krav for lagdommere.

Leder og varamedlem for leder skal ikke være tilsatt ved institusjonen. Minst ett av medlemmene skal være student.

Høyskolens eier eller medlem av høyskolens styre kan ikke være medlem av klagenemnda.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

